ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 82 (1616) | Аўторак, 17 кастрычніка 1961 года | Цана 4 кап.

НЯХАЙ ЖЫВЕ СТВОРАНАЯ ЛЕНІНЫМ СЛАЎНАЯ КАМУНІСТЫЧНАЯ ПАРТЫЯ САВЕЦКАГА САЮЗА — ВЫПРАБАВАНЫ АВАНГАРД НАРОДА, КІРУЮЧАЯ І НАКІРОЎВАЮЧАЯ СІЛА САВЕЦКАГА ГРАМАДСТВА Ў БАРАЦЬБЕ ЗА ПАБУДОВУ КАМУНІЗМА!

Пімен ПАНЧАНКА

СЛУХАЙ, РАДЗІМА

Маці мая, Радзіма,
Шчыра слова сказаць дазволь.
Па цяжкіх ты дарогах хадзіла
Праз галечу, праз бой і боль.
Пэўна б, горкаю, невыносаю
Рэчка долі тваёй цякла,
Калі б ты найлепшых сыноў сваіх
Камуністамі не нарэкла.
Ты свой лёс даверыла ленінцам.
Слухай, маці, голас Крамля:
Дваццаць год міне —
Пераменіцца,
Запраменіцца шчасцем зямля.
Па натхненню і строгаму графіку
Маладзець, багацець будзеш ты...
Дэлегацкія біяграфіі —
Гэта твой жыццяпіс залаты.
Дык заходзь жа на з'езд і горда
Сядзь між лепшых сваіх дзяцей.
Паглядзі:
Камуністаў кагорта
Туліць будучыню да грудзей.
Каб змагла ты яе дачакацца,
Каб змагла Камунізм ты сустрэць,
Будзем самі сівець мы на працы,
А табе не дазволім старэць.

РАПАРТЫ ПРАЦОЎНЫХ ПЕРАМОГ

28-га лютага г.г. наша газета надрукавала зварот работнікаў кінасеткі Івацэвіцкага раёна, у якім кінафікатары абавязаліся: «выканаць эксплуатацыйна-фінансавы план кінасеткі раёна па ўсіх паказчыках да дня адкрыцця XXII з'езда КПСС, абслужыць звыш плана да канца года 105 тысяч гледачоў, атрымаць дадаткова 19 тысяч рублёў прыбытку».

Старанная работа кінафікатараў дала плённыя вынікі. 10 кастрычніка работнікі кінасеткі Івацэвіцкага раёна завяршылі гадавы план кінаабслугоўвання насельніцтва.

Да канца года кінафікатары раёна абавязаліся дадаткова абслужыць 140 тысяч гледачоў і даць звыш плана 25 тысяч рублёў прыбытку.

Радасную тэлеграму атрымала Міністэрства культуры БССР і ад Акцябрскага раённага аддзела культуры, работнікі кінасеткі якога таксама 10 кастрычніка выканалі гадавы план абслугоўвання гледача.

ЗАКЛІКІ ЦК КПСС

ДА 44-Й ГАДАВІНЫ ВЯЛІКАЙ КАСТРЫЧНІЦКАЙ САЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ РЭВАЛЮЦЫІ

1. Няхай жыве 44-я гадавіна Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі!

2. Слава Вялікаму Кастрычніку, які адкрыў новую эру ў гісторыі чалавецтва — эру крушэння капіталізму і зацвярджэння камунізма!

3. Няхай жыве XXII з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза — з'езд будаўнікоў камуністычнага грамадства!

4. Працоўныя Савецкага Саюза! Усе сілы на ажыццяўленне вялікай Праграмы будаўніцтва камуністычнага грамадства ў нашай краіне!

Уперад, да перамогі камунізма!

5. Няхай жыве марксізм-ленінізм — пераможны сцяг Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, магутная ідэйная зброя працоўных усяго свету!

6. Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

7. Палымянае прывітанне братнім камуністычным і рабочым партыям — баявому авангарду рабочага класа і працоўных усіх краін!

Няхай жыве непарушнае адзінства і згуртаванасць вялікай арміі камуністаў усяго свету!

8. Вышэй сцяг пралетарскага інтэрнацыяналізму!

9. Няхай мацнее адзінства дзеянняў, баявая салідарнасць рабочага класа і працоўных усіх краін у барацьбе за мір, нацыянальную незалежнасць, дэмакратыю і сацыялізм!

10. Народы свету! Змагайцеся за поўную і канчатковую ліквідацыю ганебнай сістэмы каланіяльнага рабства! Дабівайцеся неадкладнага і безумоўнага вызвалення ўсіх каланіяльных краін і народаў!

11. Народы ўсіх краін! Вы—рашаючая сіла ў барацьбе за мір! Будзьце пільнымі, выкрывайце імперыялістычных падпальшчыкаў вайны — ворагаў чалавецтва! Змагайцеся за ўсеагульнае і поўнае раззбраенне!

12. Народы ўсіх краін! Рашуча выступайце супраць ператварэння Заходняй Германіі ў галоўны ачаг ваеннай небяспекі ў Еўропе, супраць аснашчэння нямецкіх рэваншыстаў ракетна-ядзернай зброяй! Патрабуйце хутчэйшага заключэння германскага мірнага дагавору і ператварэння Заходняга Берліна ў вольны горад!

13. Гарачае прывітанне мужным барацьбітам за свабоду і шчасце сваіх народаў, за мір, дэмакратыю і сацыялізм, якія пакутуюць у турмах капіталістычных краін! Свабоду ахвярам рэакцыі, вязням капіталу!

14. Няхай жыве сусветная сацыялістычная сістэма — галоўнае дзецішча міжнароднага рабочага класа, магутная садружнасць свабодных, суверэнных народаў, якія ідуць па шляху сацыялізма і камунізма!

15. Братняе прывітанне працоўным Кітайскай Народнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж вялікімі народамі Савецкага Саюза і Кітая!

16. Братняе прывітанне працоўным Народнай Рэспублікі Албаніі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і албанскім народамі!

17. Братняе прывітанне працоўным Народнай Рэспублікі Балгарыі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і балгарскім народамі!

18. Братняе прывітанне працоўным Венгерскай Народнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і венгерскім народамі!

19. Братняе прывітанне працоўным Дэмакратычнай Рэспублікі В'етнам, якія будуюць сацыялізм, змагаюцца за мірнае аб'яднанне сваёй краіны на дэмакратычных асновах! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і в'етнамскім народамі!

20. Братняе прывітанне працоўным Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм! Няхай мацнее дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і германскім народамі!

Няхай жыве Германская Дэмакратычная Рэспубліка!

21. Братняе прывітанне працоўным Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм, змагаюцца за мірнае аб'яднанне сваёй краіны на дэмакратычных асновах! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і карэйскім народамі!

22. Братняе прывітанне працоўным Мангольскай Народнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і мангольскім народамі!

23. Братняе прывітанне працоўным Польскай Народнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і польскім народамі!

24. Братняе прывітанне працоўным Румынскай Народнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і румынскім народамі!

25. Братняе прывітанне працоўным Чэхаславацкай Сацыялістычнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і чэхаславацкім народамі!

26. Братняе прывітанне працоўным Федэратыўнай Народнай Рэспублікі Югаславіі! Няхай развіваецца і мацнее дружба і супрацоўніцтва савецкага і югаслаўскага народаў у інтарэсах барацьбы за мір і сацыялізм!

27. Гарачае прывітанне вялікаму індыйскаму народу! Няхай развіваецца і мацнее дружба і супрацоўніцтва паміж народамі Савецкага Саюза і Індыі!

28. Гарачае прывітанне вялікаму інданезійскаму народу! Няхай развіваецца і мацнее дружба і супрацоўніцтва паміж народамі Савецкага Саюза і Інданезіі!

29. Гарачае прывітанне народу Лаоса, які змагаецца за мір, нейтралітэт і незалежнасць сваёй краіны!

30. Гарачае прывітанне народам Бірмы, Цэйлона, Камбоджы, якія змагаюцца за мір і ўмацаванне нацыянальнай незалежнасці сваіх краін!

31. Гарачае прывітанне афганскаму народу! Няхай мацнеюць і развіваюцца сяброўскія, добрасуседскія адносіны паміж Савецкім Саюзам і Афганістанам!

32. Гарачае прывітанне народам арабскіх краін, якія змагаюцца супраць імперыялістычных падкопаў, за поўную ліквідацыю каланіялізму, за ўмацаванне незалежнасці і суверэнітэту сваіх краін, за развіццё нацыянальнай эканомікі і культуры!

33. Гарачае прывітанне алжырскаму народу, які самааддана змагаецца за сваю свабоду і нацыянальную незалежнасць!

34. Гарачае прывітанне народам свабодных афрыканскіх дзяржаў, якія парвалі ланцугі каланіялізму і самааддана змагаюцца за ўмацаванне сваёй незалежнасці!

35. Гарачае прывітанне кангалезскаму народу, які змагаецца за незалежнасць і адзінства кангалезскай дзяржавы, супраць падкопаў каланізатараў!

36. Гарачае прывітанне гераічнаму народу Кубы, які будуе новае жыццё, самааддана адстайвае сваю свабоду і незалежнасць!

Няхай развіваецца і мацнее дружба і супрацоўніцтва паміж народамі Савецкага Саюза і Кубы!

37. Гарачае прывітанне народам Лацінскай Амерыкі, якія змагаюцца супраць імперыялізму, за ўмацаванне незалежнасці і суверэнітэту сваіх краін, за мір і супрацоўніцтва паміж народамі!

38. Няхай жыве дружба і супрацоўніцтва народаў Англіі, Злучаных Штатаў Амерыкі, Францыі і Савецкага Саюза ў інтарэсах трывалага міру ва ўсім свеце!

39. Гарачае прывітанне працоўным і ўсім прагрэсіўным сілам Федэратыўнай Рэспублікі Германіі, якія змагаюцца супраць мілітарызму і адраджэння фашызму! Няхай мацнее дружба паміж савецкім і германскім народамі!

40. Няхай развіваюцца і мацнеюць дружалюбныя адносіны паміж народамі Савецкага Саюза і Італіі!

41. Няхай жыве дружба і супрацоўніцтва паміж народамі Савецкага Саюза і Фінляндскай Рэспублікі!

42. Няхай развіваюцца і мацнеюць дружалюбныя адносіны паміж савецкім народам і народамі Швецыі, Нарвегіі, Даніі, Ісландыі!

43. Няхай жыве дружба і супрацоўніцтва паміж народамі Савецкага Саюза і Аўстрыі!

44. Гарачае прывітанне японскаму народу, які змагаецца супраць амерыканскіх ваенных баз на сваёй тэрыторыі, за незалежнае і дэмакратычнае развіццё краіны, за мір і дружбу з усімі суседнімі дзяржавамі!

45. Няхай жыве ленінская міралюбівая знешняя палітыка Савецкага Саюза — палітыка мірнага суіснавання дзяржаў з розным грамадскім ладам, умацавання міру і бяспекі народаў, павагі іх свабоды і незалежнасці, развіцця шырокіх эканамічных і культурных сувязей!

46. Няхай жывуць авеяныя славай перамог доблесныя Савецкія Узброеныя Сілы, якія пільна стаяць на варце міру, дзяржаўных інтарэсаў і бяспекі нашай Радзімы!

47. Савецкія воіны! Дабівайцеся новых поспехаў у баявой і палітычнай падрыхтоўцы, настойліва аваладвайце сучаснай тэхнікай і зброяй, бездакорна захоўвайце воінскую дысцыпліну, усямерна павышайце сваю баявую гатоўнасць!

48. Няхай жыве і мацнее непарушны саюз рабочага класа і калгаснага сялянства — рашаючая сіла будаўніцтва камунізма ў СССР!

49. Няхай жыве і мацнее непарушнае адзінства і братняя дружба народаў СССР — крыніца магутнасці і працвітання нашай многанацыянальнай сацыялістычнай дзяржавы!

50. Працоўныя Савецкага Саюза! Пабудова камунізма — справа рук, энергіі і розуму народа. Усе сілы на стварэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма!

51. Працаўнікі горада і вёскі! Упорнай работай у найкарацейшы гістарычны тэрмін даб'ёмся перамогі ў мірным эканамічным спаборніцтве з капіталізмам! Дагонім і пераўзыйдзем Злучаныя Штаты Амерыкі па вытворчасці прадукцыі на душу насельніцтва!

52. Працоўныя Савецкага Саюза! Шырэй размах усенароднага сацыялістычнага спаборніцтва за выкананне і перавыкананне сяміГадовага плана!

53. Слава калектывам і ударнікам камуністычнай працы, перадавікам і наватарам вытворчасці, якія ідуць у першых радах будаўнікоў камунізма! Вопыт лепшых зробім здабыткам усіх працоўных!

54. Працоўныя Савецкага Саюза! Усямерна ўмацоўвайце сацыялістычную ўласнасць — аснову далейшага росту магутнасці нашай краіны і дасягнення самага высокага ў свеце ўзроўню жыцця народа!

55. Працоўныя Савецкага Саюза! Кожны савецкі чалавек сваёй працай набліжае перамогу камунізма! Змагайцеся за няўхільнае ажыццяўленне прынцыпу будаўнікоў камунізма: хто не працуе, той не есць!

56. Работнікі прамысловасці, будаўніцтва і транспарту! Настойліва павышайце прадукцыйнасць працы! Ажыццяўляйце комплексную механізацыю і аўтаматызацыю, смялей укараняйце ў вытворчасць дасягненні навукі, тэхнікі і перадавога вопыту!

57. Работнікі прамысловасці, сельскай гаспадаркі, будаўніцтва і транспарту! Змагайцеся за найбольш разумнае і эканомнае выкарыстанне капітальных укладанняў! Не дапускайце распылення сродкаў і марнатраўства! Сканцэнтроўвайце рэсурсы на важнейшых пускавых будоўлях!

(Заканчэнне на 2-й стар.)

СВЯТЛО КАМУНІЗМА

XXII З'ЕЗД КПСС сёння пачынае сваю работу.

У Маскве, вялікай сталіцы вялікай краіны, сабраліся абраннікі магутнай партыі камуністаў. Дэлегаты з'езда — гэта і пасланцы народа, бо Камуністычная партыя — выказніца інтарэсаў народа, яго авангард, яго розум. Яна даказала гэта ўсёй сваёй дзейнасцю. Найвышэйшы вынік гэтай дзейнасці — пабудова сацыялізма ў нашай краіне. Сёння Савецкі Саюз — перадавая дзяржава з магутнай прамысловасцю і калектыўнай сельскай гаспадаркай. Сацыялізм вырашыў вялікую сацыяльную праблему — ліквідацыю эксплуататарскіх класаў і прычын, якія параджаюць эксплуатацыю чалавека чалавекам.

Сацыялізм вывеў працоўныя масы з духоўнай цемры, далучыў іх да багаццяў культуры, накопленых чалавецтвам. Краіна, дзе да рэвалюцыі большасць насельніцтва была непісьменнай, зрабіла гіганцкі ўзлёт да вяршынь навукі і культуры. Адно з найярчэйшых сведчанняў гэтага ўзлёту — першы ў свеце трыумфальны палёт савецкага чалавека на касмічным караблі вакол зямнога шара.

Сацыялізм забяспечыў палітычнае раўнапраўе нацый, ліквідаваў атрыманую ў спадчыну ад старога ладу іх эканамічную і культурную няроўнасць, сцэментаваў вялікую садружнасць свабодных нацый і народнасцей у адзінай дзяржаве.

Нашы грандыёзныя дасягненні ў развіцці эканомікі і культуры адкрываюць перспектыву ў яшчэ больш светлую будучыню: непасрэднай практычнай задачай савецкага народа стала пабудова камуністычнага грамадства. XXII з'езд партыі абмяркуе і зацвердзіць новую Праграму КПСС — праграму камунізма.

Праект гэтай Праграмы партыя вынесла перад з'ездам на ўсенароднае абмеркаванне.

Як адзначыў Пленум ЦК КПСС, які адбыўся 14 кастрычніка г.г., праект Праграмы, у абмеркаванні якога прыняло ўдзел больш чым 9 мільёнаў членаў і кандыдатаў партыі, а ўсяго звыш 82 мільёнаў працоўных, знайшоў поўную, гарачую падтрымку ўсёй партыі, усяго савецкага народа.

Гэты вялікі дакумент нашай эпохі знайшоў гарачы водгук ва ўсім свеце, усё прагрэсіўнае чалавецтва ўбачыла ў ім ўвасабленне самых запаветных мар многіх пакаленняў людзей.

З глыбокай навуковай абгрунтаванасцю новая Праграма вызначае галоўныя задачы і асноўныя этапы камуністычнага будаўніцтва ў нашай краіне. У бліжэйшае дзесяцігоддзе (1961—1970 гады) Савецкі Саюз перавысіць па вытворчасці прадукцыі на душу насельніцтва найбольш магутную і багатую краіну капіталізму — ЗША, усім савецкім людзям будзе забяспечан матэрыяльны дастатак, у асноўным будуць задаволены іх патрэбнасці ў добраўпарадкаваным жыллі. СССР стане краінай самага кароткага рабочага дня, знікне цяжкая фізічная праца. У другім дзесяцігоддзі (1971—1980 гады) будзе створана матэрыяльна-тэхнічная база камунізма, для ўсяго насельніцтва забяспечана багацце матэрыяльных і культурных даброт. Савецкае грамадства непасрэдна падыйдзе да ажыццяўлення прынцыпу размеркавання па патрэбнасцях, адбудзецца паступовы пераход да адзінай агульнанароднай уласнасці.

У гістарычна кароткі тэрмін савецкія людзі, будаўнікі новага свету, здзейсняць велічную камуністычную праграму. Цяперашняе пакаленне савецкіх людзей будзе жыць пры камунізме! — абвяшчае партыя.

Натхняючыя ідэі камунізма ўзнімаюць савецкіх людзей на працоўны гераізм. Усенароднае абмеркаванне праекта Праграмы КПСС і падрыхтоўка да XXII з'езда партыі суправаджалася незвычайным патрыятычным уздымам. Рабочыя, працаўнікі вёскі, інтэлігенцыя, спаборнічаючы за дастойную сустрэчу з'езда, прысвячалі яму свае працоўныя падарункі. З выдатнымі дасягненнямі сустрэў наш народ XXII з'езд роднай партыі.

Кожны наш дзень багаты подзвігамі ў імя камунізма. Кожны наш дзень нараджае новых і новых герояў працы. У гэтым выражаецца высокая свядомасць савецкага народа яго адданасць справе камуністычнага будаўніцтва. Бо камунізм будуецца для людзей, ён нясе багацце і радаснае жыццё ўсім, і яго перамога залежыць ад людзей. Кожны савецкі чалавек сваёй працай набліжае перамогу камунізма.

У гэтую ўсенародную працу ўносяць свой дастойны ўклад і работнікі культуры, дзеячы літаратуры і мастацтва. Роля і значэнне іх дзейнасці на сучасным этапе развіцця нашага грамадства асабліва ўзрастаюць. Партыя ставіць задачу — стварыць культуру камунізма — новую, вышэйшую ступень у культурным развіцці чалавецтва. Культура камунізма ўвасобіць у сабе ўсю мнагастайнасць і багацце духоўнага жыцця грамадства, высокую ідэйнасць і гуманізм новага свету.

Ва ўмовах пераходу да камунізма, — гаворыцца ў праекце Праграмы КПСС, — творчая дзейнасць ва ўсіх галінах культуры становіцца асабліва плённай і даступнай для ўсіх членаў грамадства. Савецкая літаратура, музыка, жывапіс, кінематаграфія, тэатр, усе галіны мастацтва дасягнуць новых вышынь у развіцці ідэйнага зместу і мастацкага майстэрства. Атрымаюць шырокае распаўсюджанне народныя тэатры, масавая самадзейнасць, тэхнічнае вынаходніцтва і іншыя формы народнай творчасці.

Культурнае развіццё ў перыяд разгорнутага будаўніцтва камуністычнага грамадства з'явіцца завяршаючым этапам вялікай культурнай рэвалюцыі. Будуць створаны ўсе неабходныя ідэалагічныя і культурныя ўмовы для перамогі камунізма.

Веліч гэтых задач натхняе і кліча работнікаў літаратуры і мастацтва да новых творчых здзяйсненняў. Беларускія пісьменнікі, мастакі, кампазітары, дзеячы тэатра і кінамастацтва будуць самаадцана працаваць над ажыццяўленнем гэтых задач. Вітаючы разам з усім савецкім народам адкрыццё XXII з'езда КПСС, творчыя работнікі Беларусі заяўляюць аб сваёй адданасці камунізму, аб сваёй гарачай веры ў яго вялікія ідэалы, у яго пераможнае шэсце.

Камунізму належыць будучыня. Сёння ўжо трэцяя частка чалавецтва будуе новае жыццё пад сцягам навуковага камунізма. Свет сацыялізма расшыраецца, свет капіталізму звужваецца.

Вялікая прыцягальная сіла ідэй камунізма ўзнімае мільёны і мільёны простых людзей свету. «Камунізм, — падкрэсліваецца ў праекце Праграмы КПСС, — выконвае гістарычную місію вызвалення ўсіх людзей ад сацыяльнай няроўнасці, ад усіх форм прыгнечання і эксплуатацыі, ад жахаў вайны і ўсталёўвае на зямлі Мір, Працу, Свабоду, Роўнасць і Шчасце ўсіх народаў».

Не шляхам вайны з іншымі краінамі, а прыкладам больш дасканалай арганізацыі грамадства, росквітам прадукцыйных сіл, стварэннем усіх умоў для шчасця і дабрабыту чалавека ідэі камунізма заваёўваюць розумы і сэрцы народных мас.

Прыклад савецкага народа, першаадкрывальніка новага свету, з'яўляецца нягаснучым маяком, чыё яркае святло бачна над усёй планетай і з кожным годам разгараецца ўсё больш і больш.

МАСКВА. Красная плошча.

Фота Ул. КРУКА.

ЗАКЛІКІ ЦК КПСС
ДА 44-й ГАДАВІНЫ ВЯЛІКАЙ КАСТРЫЧНІЦКАЙ САЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ РЭВАЛЮЦЫІ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

58. Рабочыя, інжынеры і тэхнікі! Змагайцеся за павышэнне ўсіх якасных паказчыкаў вытворчасці, за эканомію сыравіны, электраэнергіі, металу і паліва, за зніжэнне сабекошту прадукцыі! Развівайце масавы рух рацыяналізатараў і вынаходнікаў!

59. Працаўнікі цяжкай індустрыі! Змагайцеся за далейшае паляпшэнне работы цяжкай прамысловасці — асновы тэхнічнага прагрэсу і эканамічнай магутнасці краіны, павышэння дабрабыту народа і ўмацавання абароннай магутнасці нашай Радзімы!

60. Савецкія металургі і гарнякі! Удасканальвайце тэхніку і тэхналогію вытворчасці! Паўней выкарыстоўвайце вытворчыя магутнасці! Хутчэй асвойвайце новыя рудныя месцанараджэнні! Больш руды, чыгуну, сталі, пракату, труб, каляровых і рэдкіх металаў народнай гаспадарцы!

61. Савецкія энергетыкі, будаўнікі і мантажнікі электрастанцый і электрасетак! Электрыфікацыя — стрыжань эканомікі камуністычнага грамадства. Забяспечвайце апярэджваючыя тэмпы вытворчасці электраэнергіі, зніжайце кошт будаўніцтва і эксплуатацыі энергасістэм!

62. Работнікі машынабудавання і прыборабудавання! Хутчэй асвойвайце вытворчасць навейшых высокапрадукцыйных і эканамічных машын і прыбораў, сродкаў комплекснай механізацыі і аўтаматызацыі! Настойліва змагайцеся за тэхнічнае пераўзбраенне ўсіх галін народнай гаспадаркі!

63. Работнікі нафтавай і газавай прамысловасці! Вышэй тэмпы геолагаразведачных і буравых работ, асваення новых месцанараджэнняў! Нарошчвайце магутнасці нафтаперапрацоўчых заводаў, павышайце якасць нафтапрадуктаў! Дадзім краіне больш нафты і газу!

64. Работнікі вугальнай прамысловасці! Шырэй укараняйце комплексную механізацыю і эфектыўныя спосабы здабычы вугалю! Зніжайце сабекошт і паляпшайце якасць вугалю!

65. Работнікі хімічнай прамысловасці! Хутчэй уводзьце ў строй і асвойвайце новыя магутнасці! Больш дабротных і танных тавараў з хімічнай сыравіны! Больш мінеральных угнаенняў для сельскай гаспадаркі!

66. Савецкія будаўнікі! Развівайце і ўдасканальвайце індустрыяльныя метады будаўніцтва! Вышэй тэмпы і якасць будаўніцтва новых прамысловых прадпрыемстваў, жылых дамоў, школ, бальніц і дзіцячых устаноў! Будуйце дабротныя, прыгожыя і эканамічныя будынкі і збудаванні!

67. Работнікі прамысловасці будаўнічых матэрыялаў! Усямерна павялічвайце вытворчасць цэменту, новых эфектыўных будаўнічых матэрыялаў, вырабаў і зборных канструкцый!

68. Работнікі лясной, дрэваапрацоўчай і папяровай прамысловасці! Дадзім краіне больш драўніны, мэблі, цэлюлозы і паперы высокай якасці!

69. Работнікі лёгкай прамысловасці! Павялічвайце вытворчасць, расшырайце асартымент тавараў! Больш прыгожых і трывалых тканін, адзення, абутку, прадметаў хатняга ўжытку для насельніцтва!

70. Работнікі харчовай прамысловасці! Усямерна павялічвайце вытворчасць, павышайце якасць і расшырайце асартымент прадуктаў харчавання!

71. Работнікі рыбнай прамысловасці! Павялічвайце улоў рыбы ў адкрытых морах, акіянах і ва ўнутраных вадаёмах! Паляпшайце якасць рыбных прадуктаў!

72. Работнікі савецкага транспарту! Удасканальвайце і аснашчайце сучаснай тэхнікай сродкі чыгуначнага, марскога, рачнога, аўтамабільнага і паветранага транспарту! Скарачайце тэрміны дастаўкі грузаў! Паляпшайце абслугоўванне пасажыраў!

73. Работнікі сувязі! Развівайце і ўдасканальвайце сродкі сувязі! Дабівайцеся бездакорнай работы пошты, радыё, тэлебачання, тэлефона, тэлеграфа! Паляпшайце абслугоўванне насельніцтва!

74. Працаўнікі сяла! Далейшы ўздым сельскай гаспадаркі — важнейшая ўмова пабудовы камунізма. Дадзім Радзіме больш збожжа, мяса, малака, масла, яек, воўны, бавоўны, ільну, цукровых буракоў, бульбы, гародніны, фруктаў, чаю і іншых прадуктаў!

75. Калгаснікі і калгасніцы! Усямерна выкарыстоўвайце перавагі калгаснага ладу, умацоўвайце грамадскую гаспадарку, развівайце калгасную дэмакратыю!

Калгас — школа камунізма для сялянства!

76. Працаўнікі сельскай гаспадаркі! Смялей укараняйце навукова абгрунтаваныя сістэмы земляробства і жывёлагадоўлі, перадавыя агратэхнічныя і заатэхнічныя дасягненні!

Ператворым усе калгасы ў высокапрадукцыйныя і высокадаходныя гаспадаркі!

77. Працаўнікі калгасаў і саўгасаў! Усямерна развівайце грамадскую жывёлагадоўлю, павышайце прадуктыўнасць жывёлы! Стварайце трывалую кармавую базу, змагайцеся за высокія ўраджаі кукурузы, бабовых, цукровых буракоў!

78. Механізатары, работнікі саўгасаў, сельскія механізатары! Шырэй укараняйце комплексную механізацыю і электрыфікацыю ў сельскай гаспадарцы! Авалодвайце новай тэхнікай!

79. Работнікі саўгасаў! Ператворым усе саўгасы краіны ва ўзорныя, высокатаварныя, рэнтабельныя прадпрыемствы!

80. Працаўнікі цалінных земляў! Дабівайцеся высокіх і ўстойлівых ураджаяў збожжа! Усямерна развівайце грамадскую жывёлагадоўлю! Змагайцеся за павышэнне культуры земляробства!

81. Работнікі савецкага гандлю і грамадскага харчавання! Змагайцеся за высокую культуру абслугоўвання насельніцтва, лепш вывучайце і паўней задавальняйце ўзрастаючыя патрэбнасці працоўных!

82. Работнікі савецкіх устаноў! Дабівайцеся далейшага паляпшэння работы дзяржаўнага апарату, узмацняйце арганізатарскую работу ў масах! Выкараняйце бюракратызм, чуйна адносьцеся да патрэб і запатрабаванняў працоўных!

83. Работнікі навукі і вышэйшых навучальных устаноў! Змагайцеся за далейшы росквіт навукі, за тэхнічны прагрэс! Дабівайцеся хутчэйшага ўкаранення ў вытворчасць новых адкрыццяў і даследаванняў! Рыхтуйце спецыялістаў, дастойных эпохі камунізма!

Слава перадавой савецкай навуцы!

84. Слава савецкім вучоным, канструктарам, інжынерам, тэхнікам і рабочым, якія забяспечылі ўпершыню ў гісторыі чалавецтва палёты савецкіх людзей на магутных касмічных караблях вакол зямнога шара! Слава герайчным савецкім касманаўтам!

85. Дзеячы літаратуры і мастацтва! Ярчэй адлюстроўвайце гераічную справу будаўніцтва камунізма, стварайце творы, годныя вялікага савецкага народа! Змагайцеся за высокую ідэйнасць і мастацкае майстэрства, за цесную, непарыўную сувязь літаратуры і мастацтва з жыццём народа, з задачамі камуністычнага будаўніцтва!

86. Работнікі друку, радыё і тэлебачання, выдавецтваў і культурна-асветніцкіх устаноў! Будзьце нястомнымі прапагандыстамі ідэй камунізма! Актыўна садзейнічайце выхаванню працоўных у духу камуністычных ідэй, дасягненняў навукі і тэхнікі, духоўных багаццяў, накопленых чалавецтвам!

87. Работнікі народнай асветы! Павышайце якасць навучання дзяцей, змагайцеся за цесную сувязь школы з жыццём, з практыкай камуністычнага будаўніцтва! Выхоўвайце падрастаючае пакаленне ў духу працавітасці, калектывізму, адданасці Радзіме, справе камунізма!

88. Медыцынскія работнікі! Паляпшайце і развівайце народную ахову здароўя, павышайце культуру ў рабоце лячэбных і санітарных устаноў! Укараняйце ў практыку навейшыя дасягненні медыцынскай навукі!

89. Няхай жывуць Саветы дэпутатаў працоўных — сапраўды народныя органы ўлады ў нашай краіне!

Няхай развіваецца і мацнее савецкая сацыялістычная дэмакратыя!

90. Савецкія прафсаюзы! Усямерна развівайце актыўнасць рабочага класа і інтэлігенцыі ў барацьбе за пабудову камунізма! Нястомна клапаціцеся аб павышэнні камуністычнай свядомасці мас, аб далейшым уздыме дабрабыту і культурнага ўзроўню рабочых і служачых!

Няхай жывуць савецкія прафсаюзы — школа камунізма!

91. Няхай жывуць савецкія жанчыны — актыўныя будаўнікі камуністычнага грамадства!

92. Няхай жыве Ленінскі камсамол — верны памочнік і рэзерв Камуністычнай партыі, перадавы атрад маладых будаўнікоў камунізма!

93. Юнакі і дзяўчаты! Вучыцеся працаваць і жыць па-камуністычнаму! Выпрацоўвайце ў сабе высокія маральныя якасці! Будзьце вернымі прадаўжальнікамі рэвалюцыйных традыцый, свядомымі будаўнікамі камунізма, заўсёды гатовымі да абароны нашай Радзімы!

Няхай жыве слаўная савецкая моладзь!

94. Піянеры і школьнікі! Упорна авалодвайце ведамі, любіце і паважайце працу! Рыхтуйцеся стаць актыўнымі барацьбітамі за справу Леніна, за камунізм!

95. Камуністы і камсамольцы! Будзьце ў авангардзе ўсенароднай барацьбы за пабудову камунізма ў СССР!

96. Слава савецкаму народу — вялікаму барацьбіту за перамогу ленінскіх ідэй, доблеснаму будаўніку камунізма!

97. Няхай жыве і мацнее непарушнае адзінства партыі і народа — крыніца сілы і непераможнасці сацыялістычнага ладу, залог новых поспехаў у будаўніцтве камунізма!

98. Няхай жыве Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік — цвярдыня дружбы народаў нашай краіны, несакрушальная апора міру, дэмакратыі і сацыялізма!

99. Няхай жыве наш родны Савецкі ўрад!

100. Няхай жыве створаная Леніным слаўная Камуністычная партыя Савецкага Саюза — выпрабаваны авангард народа, кіруючая і накіроўваючая сіла савецкага грамадства ў барацьбе за пабудову камунізма!

101. Няхай жыве камунізм, які ўсталёўвае на зямлі Мір, Працу, Свабоду, Роўнасць, Братэства і Шчасце ўсіх народаў!

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ САВЕЦКАГА САЮЗА.

НАША ШЧАСЦЕ — У ВЕЛІЧНАСЦІ ПЕРСПЕКТЫЎ

Перад дарогай людзі садзяцца на нейкі час моўчкі, каб добра сабрацца з думкамі. І мне, дэлегату XXII з'езда Камуністычнай партыі, перад ад'ездам у Крэмль хочацца выконваць гэты спрадвечны звычай. Адно толькі ў ім я парушу: я не магу маўчаць. Наадварот, напэўна, не мае права.

Мне хочацца сказаць, што на вялікі форум я адпраўляюся не адзін. Саўдзельнікамі ў падрыхтоўцы ж будуць мае любімыя сцэнічныя героі — ад Рыгора з п'есы «Перамога» Міровіча да Канстанціна Заслонава і Тумілоўвіча. Я вельмі рады і горды за іх. Мы будзем сведкамі і непасрэднымі ўдзельнікамі ажыццяўлення сваіх запаветных надзей і імкненняў. З імі будзе і вялікі, блізкі ўсім працоўным Уладзімір Ільіч Ленін. Так, ён будзе там,—у сэрцы кожнага з дэлегатаў, у кожным радку праекта, які пераўтвараецца на форуме ў Праграму камуністычнага будаўніцтва.

Праўдзівасць такой сустрэчы мяне асабліва хвалюе. Яна пакладзе новы адбітак на ўсіх нас—і на мае грамадзянскае жыццё мастака, і на жыццё маіх сцэнічных герояў.

Мы вязем у Маскву намеры і думкі свайго народа. А вернемся адтуль з гістарычнай Праграмай іх ператварэння ў яву.

Я вельмі люблю творы Купалы. Сёння яны гучаць асабліва знамянальна.

З Масквы, з Крамля хадою
ўдумнай,
Усенароднай, чалавечай,
Праз поле, поплавы, буруны
Ідзе, таварышы, камуна
На свеце шчасце ўвекавечыць!

У чым яно — наша шчасце?

Ва ўсведамленні здзейсненага. Я, мінчанін, успамінаю свой Мінск, якім быў ён у першыя гады нашай народнай улады. Хіба можна яго параўнаць з сённяшнім цудагорадам! Прыгожыя палацы, прасторныя вуліцы, засень бульвараў і паркаў, — усё гэта, створанае працоўным чалавекам, належыць яму.

Наша шчасце — у велічнасці перспектыў росквіту краіны.

Яно — у непарыўнай сувязі мастака з жыццём народа.

Выбраўшы мяне дэлегатам, партыя аказала вялікі гонар, павагу і давер'е працаўнікам мастацтва, нашаму калектыву Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. Партыя лічыць мастацтва сваім саратнікам у справе камуністычнага будаўніцтва. Гэта ўсіх нас абавязвае.

Я еду ў Маскву, у казачны новы палац, з верай у тое, што мастакі Беларусі апраўдаюць гэтае давер'е, з гонарам выканаюць свой абавязак перад Радзімай і Партыяй.

Б. ПЛАТОНАЎ,
народны артыст СССР, дэлегат XXII з'езда КПСС.

СПЯВАЕ КРАЙ КАЛГАСНЫ

Колькі на Беларусі ёсць галасістых вёсак, дзе з пакалення ў пакаленне перадаюцца багатыя пеўчыя традыцыі, дзе людзі цэлымі сем'ямі спяваюць у харавых калектывах і вакальных ансамблях! Азершчына і Казловічы, Дзяляцічы і Заполле — ды хіба адразу назавеш усе месцы нашай рэспублікі, якія славяцца цудоўнымі спевакамі-аматарамі, вабяць паэзіяй народнай творчасці.

— А помніце юную спявачку Тамару Верабей, якая салаўём залівалася на леташнім рэспубліканскім аглядзе калгаснай самадзейнасці. Яна ж цяпер вучыцца ў кансерваторыі,— сказаў нехта ў рэдакцыі.— Паедзьце на яе радзіму, у вёску Лебедзева, што недалёка ад Маладзечна. Вось дзе спяваюць, дык спяваюць!..

Для нас гэта не было адкрыццём: Лебедзеўскі хор мы не раз чулі на аглядах самадзейнага мастацтва, і заўсёды ён радаваў сваёй чысцінёй гучання і зпітаванасцю галасоў. Захацелася бліжэй пазнаёміцца з таленавітымі вясковымі спевакамі, пабываць у іх роднай вёсцы з паэтычнай, ласкавай назвай, убачыць, як яны жывуць, працуюць і адпачываюць.

І вось мы ў Лебедзеве. Гэтая старажытная беларуская вёска ўсё адчула і пабачыла на сваім вяку. Яе старажылы памятаюць яшчэ царскі прыгнёт, здзекі і свавольства польскіх паноў. Не забыць мясцовым жыхарам і тыя радасныя, хвалюючыя дні восені 1939 года, калі Заходняя Беларусь улілася ў адзіную сям'ю братніх савецкіх народаў. Як непазнавальна змянілася за гэтыя гады жыццё лебедзеўцаў! Праўда, шчыра кажучы, тутэйшым калгаснікам доўга не шанцавала на старшыню сельгасарцелі. Нарэшце, у мінулым годзе кіраваць калгасам «Беларусь» прыйшоў дырэктар саўгаса «Радашковічы» Леанід Кузьміч Максіменка, чалавек валявы, сумленны і прынцыповы. І хоць у «спадчыну» яму засталася слаба развітая гаспадарка і вялікая грашовая запазычанасць дзяржаве, гэта не спалохала новага старшыню і не выбіла яго з рабочай каляіны. За які-небудзь год Максіменка разам з актывам здолеў цалкам разлічыцца з дзяржаўнымі пазыкамі і паставіць на ногі адстаючы калгас.

Значна павялічыліся ўдоі малака на жывёлагадоўчых фермах. Пачала працаваць даяркай камуністка Ганна Матусевіч, якая ўзяла сабе ў напарніцы дзвюх родных сясцёр Вольгу і Клаўдзію. Дзяўчаты навялі на фермах строгі парадак, і справы адразу пайшлі на лад.

Мы трапілі ў Лебедзева ў самы разгар уборкі бульбы. Была нядзеля, але ўсе жыхары вёскі, у тым ліку і вучні старэйшых класаў, працавалі ў полі. Зусім выпадкова мы засталі ў праўленні калгаса Максіменку, які толькі што вярнуўся з адной далёкай брыгады.

— З газеты?.. Ну, нас яшчэ пакуль хваліць няма за што,— сціпла сказаў старшыня.— Цяпер вось канчаем убіраць бульбу і буракі, малоцім збожжа і арэм на зяб. З усімі гэтымі работамі да Кастрычніцкага свята справімся. А там застанецца толькі здача ільнатрасты дзяржаве. Магу пахваліцца: патроху набываем новую тэхніку. Сёлета купілі экскаватар і аўтасамазвал. Ведаеце, як яны патрэбны нам у гаспадарцы! Раней, бывала, гной і торф нагружалі ўручную або прасілі РТС прыслаць свой экскаватар. За гэта з нас бралі вялікія грошы. А цяпер ёсць свая тэхніка, якая замяняе дзесяткі рабочых рук і да таго ж дае вялікую эканомію. Як кажуць, зручна і выгадна...

— Вы зноў збіраецеся ехаць у поле?—спыталі мы ў старшыні калгаса.

Вольга Корсак і працуе і спявае добра!

Ганна Матусевіч — гаспадыня фермы.

Многа клопатаў у старшыні калгаса. Камбінат бытавога абслугоўвання — такога яшчэ не было ў вёсцы.

НОВЫЯ ЭКСПАЗІЦЫІ

Да дня адкрыцця XXII з'езда КПСС у Барысаўскім краязнаўчым музеі падрыхтавана новая экспазіцыя. Цяпер музей у новым прыстасаваным памяшканні, якое пабудавана на гістарычным месцы, дзе ў 1812 годзе стаялі кутузаўскія артылерыйскія батарэі.

Экспазіцыю складаюць аддзелы: гісторыя Барысава, Айчыннай вайны 1812 года, Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, прамысловасць, сельская гаспадарка і культурнае будаўніцтва Барысаўшчыны за гады Савецкай улады.

Новыя дадатковыя памяшканні атрымаў Гомельскі абласны краязнаўчы музей. Тут адкрылася пашыраная экспазіцыя — гісторыя Гомельшчыны, савецкі перыяд, прырода вобласці.

Пры Пінскім краязнаўчым музеі адкрыты новы аддзел выяўленчага мастацтва.

Ва ўсіх музеях рэспублікі абсталяваны спецыяльныя стэнды, прысвечаныя XXII з'езду Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

ЭТАПЫ ВЯЛІКАГА ШЛЯХУ

З найвялікшым хваляваннем, з пачуццём гонару за родную партыю я не раз у гэтыя дні перачытваў праект Праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. У гэтым дакуменце адлюстраваны ўвесь гістарычны шлях барацьбы Камуністычнай партыі за звяржэнне царызму і ўстанаўленне дыктатуры рабочага класа, за ўладу Саветаў, за пабудову сацыялізма. У ім паказаны канкрэтны шлях будаўніцтва камуністычнага грамадства.

Мы ідзём у камунізм! Гэтыя словы напаўняюць сэрца старога бальшавіка вялікай радасцю і шчасцем. Савецкія людзі пад кіраўніцтвам сваёй роднай партыі пераўтвараюць прыроду, асвойваюць касмічную прастору, будуюць новыя гарады і сёлы.

Паглядзіце на нашу рэспубліку! Дзе была адвечная багна, там цяпер ураджайныя палі.

І горад, і вёска сямімільнымі крокамі ідуць у светлую будучыню — камунізм. Вось наш прыгажун горад Мінск, горад-парк, горад цудоўных шырокіх вуліц, новых дамоў. Кожную раніцу я выходжу на вуліцы Мінска. Прыемна і радасна назіраць, як спяшаюцца на заводы рабочыя, інжынеры, тэхнікі, як бадзёра крочаць у школу нашы шчаслівыя дзеці. Ім, нашай замене, жыць пры камунізме. І па-добраму зайздросціш нашай моладзі, у якой наперадзе такія заманлівыя шляхі, такія светлыя перспектывы.

Але і маё жыццё не прайшло марна. Я шчаслівы, што мне давялося прымаць актыўны ўдзел у барацьбе супраць царызму, абараняць і будаваць сацыялістычную Радзіму.

Шлях стварэння партыі новага тыпу быў вельмі цяжкі. У той час даводзілася весці барацьбу не толькі з царызмам, а таксама з апартуністамі ўсіх масцей, быць асабліва пільным, каб не пранікалі ў нашы рады агенты жандарскага ўпраўлення.

Уфімскай арганізацыяй, у якой я знаходзіўся, у той час кіраваў відны дзеяч нашай партыі Аляксандр Дзмітравіч Цурупа. Ён непасрэдна трымаў сувязь з Ул. І. Леніным і Я. М. Свярдловым.

Мне тады было даручана кіраўніцтва маладзёжнымі групамі, якія ствараліся па ініцыятыве і прапанове Я. М. Свярдлова. Я кіраваў групай з 15-ці чалавек, з якіх было арганізавана тры ячэйкі ў прамысловых раёнах.

Мы былі пікетчыкамі ў час масовак, ахоўвалі пасяджэнні падпольных ячэек, а потым распаўсюджвалі лістоўкі і пракламацыі. Нас часта скарыстоўвалі ў якасці сувязных па выкліку на пасяджэнні членаў арганізацыі.

Пракламацыі і лістоўкі распаўсюджваліся скрозь і ўсюды: у рабочых раёнах, па кватэрах у паштовых скрынках, у паяздах і ў вёсках. Яны заклікалі да барацьбы з самаўладствам, раскрывалі эксплуататарскую сутнасць памешчыкаў і капіталістаў, выкрывалі апартуністаў усіх масцей.

Жыццё падпольшчыкаў заўжды поўнае небяспек і нечаканасцей. Але ніхто з нас тады не думаў, што рызыкуе жыццём, што на кожным кроку чакала небяспека. Два разы — у 1910 і 1914 гг. — мяне арыштоўвалі царскія жандары.

Калі пачалася вайна 1914 г. царскі ўрад вырашыў мабілізаваць палітзняволеных на фронт. Мне давялося служыць у адной са стралковых сібірскіх дывізій у Беларусі, на ўчастку Брэст-Літоўск, Гродна, Вільна і Дзвінск.

На фронце мы, былыя палітзняволеныя, знаходзіліся пад асобым наглядам. І ўсё ж, нягледзячы ні на якія рэпрэсіі, мы, бальшавікі, імкнуліся рабіць усё для хутчэйшага ажыццяўлення Праграмы партыі 1903 года. Сярод салдат стваралі падпольныя бальшавіцкія арганізацыі, заваёўвалі салдат на свой бок.

Пасля Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі мы змагаліся за маладую рэспубліку Саветаў на многіх франтах грамадзянскай вайны. І ўсюды першымі былі камуністы.

Войскі народна-рэвалюцыйнай арміі ўдзельнічалі ў лютым 1922 года ў вядомым штурме Валачаеўска — далёкаўсходняга Перакопу. У японцаў былі бетаніраваныя акопы, дзоты. Перад кожным умацаваннем было па 25 радоў сетак з калючага дроту. І гэты «Перакоп» трэба было ўзяць савецкім воінам. Я быў сведкам і ўдзельнікам баёў за Спаск і Валачаеўск.

У баях за савецкую Радзіму камандуючы Амурскага фронту Сцяпан Серышаў і начальнік палітаддзела фронту П. Постышаў асабіста вадзілі воінаў у атаку.

25 кастрычніка 1922 года народна-рэвалюцыйныя войскі, партызаны Далёкага Усходу скінулі ў Ціхі акіян японскіх інтэрвентаў і белагвардзейскія банды. Чырвоны сцяг узвіўся над Уладзівастокам.

Цяпер наш савецкі народ-працаўнік, герой і пераможца з радасцю вітае новую Праграму КПСС, трэцюю праграму ў жыцці нашай партыі. Абнародаваная праграма ўжо ў праекце з'яўляецца найвялікшым дакументам. Гэта маніфест новага свету. Камунізм выконвае гістарычную місію вызвалення ўсіх людзей ад сацыяльнай няроўнасці, ад усіх форм прыгнечання і эксплуатацыі, ад жахаў вайны і ўсталёўвае на зямлі Мір, Працу, Свабоду, Роўнасць і Шчасце ўсіх народаў.

М. АЦЯНКОЎ,
член КПСС з 1916 года.

У АДНЫМ СТРАІ

Р. КІСЯЛЁЎ,
міністр культуры БССР

Над зямлёй займаецца дзень светлазорнай будучыні — дзень камунізма. Яго набліжае сваёй працай наш народ. Камуністычная партыя, вызначыўшы ў праекце новай Праграмы перспектывы грандыёзнага будаўніцтва ў галіне эканомікі, разам з тым вызначае і змест ідэалагічнай работы сярод народных мас на сучасным этапе. Гэта работа заключае ў сабе: выхаванне ва ўсіх працоўных навуковага светапогляду, шчырай адданасці камунізму, камуністычных адносін да працы, поўнае пераадоленне буржуазных перажыткаў, усебаковае, гарманічнае развіццё асобы, стварэнне сапраўднага багацця духоўнай культуры.

Работнікі культуры, літаратуры і мастацтва Савецкай Беларусі разам з усім савецкім народам, горача адабраюць праект Праграмы партыі, як сваю родную, кроўную справу, яны бачаць у ёй мэту свайго жыцця і невычэрпную крыніцу творчага натхнення. Гэты найвялікшы дакумент сучаснасці ўспрынят імі, як новае праяўленне самых гарачых клопатаў партыі, яе Цэнтральнага Камітэта аб сваім народзе, аб яго дабрабыце і культуры.

Новая Праграма бліскуча пацвярджае словы Ул. І. Леніна аб тым, што «...нідзе народныя масы не зацікаўлены так сапраўднай культурай, як у нас; нідзе пытанні гэтай культуры не ставяцца так глыбока і так паслядоўна, як у нас...»

Савецкая літаратура і мастацтва, прасякнутыя аптымізмам і жыццесцвярджальнымі камуністычнымі ідэямі, адыгрываюць вялікую выхаваўчую ролю. Гэтая адказная роля набывае асабліва глыбокі і высокі сэнс цяпер, калі народы нашай краіны разгорнутым фронтам ідуць наперад, да камунізма.

«Нам патрэбны такія кнігі, кінафільмы, спектаклі, творы музыкі, жывапісу і скульптуры, — гаворыць М. С. Хрушчоў,—якія выхоўвалі б людзей у духу камуністычных ідэалаў, абуджалі б у іх пачуццё захаплення ўсім цудоўным і прыгожым у нашай сацыялістычнай рэчаіснасці, нараджалі б у людзях гатоўнасць аддаць свае сілы, веды і здольнасці беззапаветнаму служэнню свайму народу, жаданне браць прыклад са станоўчых герояў твораў і выклікалі непрымірымасць да ўсяго антыграмадскага, адмоўнага ў жыцці».

Творчая інтэлігенцыя, усе работнікі культуры рэспублікі глыбока ўсведамляюць сваю вялікую адказнасць перад партыяй і народам і пад кіраўніцтвам роднай Камуністычнай партыі ў адным страі з усім народам самаадданa змагаюцца за ажыццяўленне велічных планаў камуністычнага будаўніцтва.

Дзякуючы клопатам партыі і ўрада аб творчых арганізацыях, аб культурным будаўніцтве ў нашай рэспубліцы паспяхова развіваюцца тэатральнае, музычнае і выяўленчае мастацтва, кіно, народная творчасць, кнігавыдавецкая справа. У апошнія гады створаны: Дзяржаўны ансамбль танца БССР, які атрымаў прызнанне не толькі ў рэспубліцы, але і за яе межамі, кінастудыя навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў, цыркавы калектыў.

У перыяд падрыхтоўкі да XXII з'езда роднай партыі беларускія літаратары і работнікі мастацтва, натхнёныя пафасам велічнага будаўніцтва, значна наблізілі сваю творчасць да нашай сучаснасці. Практычна ажыццяўляючы ўказанне партыі і асабіста М. С. Хрушчова аб цеснай сувязі літаратуры і мастацтва з жыццём народа, пісьменнікі, артысты, кампазітары, мастакі сталі больш смела звяртацца і глыбей вырашаць тэмы сучаснасці. Сучасная тэма, праўда, і раней займала ганаровае месца ў іх творчасці, аднак, цяпер яна па праву стала вядучай тэмай. Аб гэтым сведчыць, напрыклад, дэкада-агляд «Тэма сучаснасці ў мастацтве Савецкай Беларусі», якая закончылася днямі.

Тэатр імя Янкі Купалы ажыццявіў пастаноўку п'есы А. Макаёнка «Лявоніха на арбіце». Гэты спектакль быў удастоен паказу на сцэне Крамлёўскага тэатра. Віцебскі тэатр імя Якуба Коласа выпусціў спектакль па п'есе І. Шамякіна «Выгнанне блудніцы», а зараз рыхтуе інсцэніроўку яго рамана «Крыніцы». Тэатр оперы і балета паставіў оперу маладога кампазітара Ю. Семянякі «Калючая ружа». А нядаўна адбылася прэм'ера балета «Мара», аўтарам якога з'яўляецца таксама малады кампазітар Я. Глебаў. Тэатр юнага гледача паказаў прэм'еру спектакля па п'есе І. Козела «На хвалях Серабранкі». Усе гэтыя творы адлюстроўваюць жыццё і працу нашага сучасніка — савецкага чалавека. Пэўных поспехаў дасягнулі і абласныя тэатры. Новымі творамі папоўнілі свае праграмы канцэртныя арганізацыі.

Выдавецтвы БССР арганізавалі ў гонар XXII з'езда КПСС выстаўку кнігі. Друкаваныя працы прысвячаюцца ў асноўным распрацоўцы праблем сучаснага гаспадарчага і культурнага будаўніцтва. Адкрылася рэспубліканская выстаўка народнай творчасці.

Важнай падзеяй у культурным жыцці рэспублікі з'яўляецца рэспубліканская мастацкая выстаўка ў гонар XXII з'езда КПСС і XXV з'езда КП Беларусі, якая адкрыта ў Дзяржаўным мастацкім музеі. З вялікай адказнасцю паставіліся мастакі да стварэння вобраза вялікага Леніна. Многа работ прысвечана перадавым людзям прамысловасці, сельскай гаспадаркі, навукі і культуры. Яркае палатно, прысвечанае знаходжанню М. С. Хрушчова ў Беларусі, напісаў Я. Зайцаў. Увогуле выстаўка сведчыць аб тым, што беларускае выяўленчае мастацтва зрабіла новы крок наперад у сваім развіцці.

У праекце Праграмы гаворыцца: «Галоўная лінія ў развіцці літаратуры і мастацтва—умацаванне сувязей з жыццём народа, праўдзівае і высокамастацкае адлюстраванне багацця і мнагастайнасці сацыялістычнай рэчаіснасці, натхнёны і яркі паказ новага, сапраўды камуністычнага...» У творчым жыцці работнікаў літаратуры і мастацтва адбыўся прыкметны паварот да сучаснай тэматыкі. Гэта станоўчая з'ява. Але, на жаль, работ вялікага творчага дыхання на сучасную тэму пакуль яшчэ мала. Нашы машынабудаўнікі і шахцёры, даяркі і кукурузаводы, будаўнікі і вучоныя, наша слаўная моладзь—стваральнікі матэрыяльных і духоўных каштоўнасцей для грамадства—вось сапраўдныя героі літаратурных і мастацкіх твораў! Яны, іх слаўныя справы, павінны заняць дастойнае месца ў нашых кнігах, спектаклях, кінафільмах, карцінах.

Разам з тым літаратура і мастацтва павінны і надалей з поўнай сілай выкрываць буржуазныя норавы, перажыткі мінулага, такія варожыя нам з'явы, як праяўленне прыватна-ўласніцкай псіхалогіі — гультайства, сквапнасць, п'янства, хуліганства, зладзейства, рэлігійнае ханжаства, стыляжніцтва. Але першачарговым абавязкам літаратуры і мастацтва з'яўляецца стварэнне вобразаў станоўчых герояў, у якіх найбольш ярка і поўна ўвасаблялася б духоўнае багацце, маральная чысціня, фізічная дасканаласць савецкага чалавека. Вырашэнне гэтай галоўнай праблемы патрабуе ад творчых работнікаў глыбокага ведання жыцця, няспынных пошукаў і высокага майстэрства.

Жыццё беларускага народа, як і ўсіх народаў Савецкага Саюза, імкліва развіваецца, напаўняецца новым зместам, з кожным днём становіцца ўсё багацейшым, весялейшым і прыгажэйшым. Нашы творчыя работнікі не могуць не ўлічваць гэтага, звяртаючыся да сучаснай тэмы. Прыкра бачыць, калі некаторыя аўтары ў сваіх творах звяртаюць увагу на нязначныя факты, улаўліваюць толькі вонкавыя адзнакі жыцця, абыходзячы сутнасць рэчаіснасці. Многа ў нас яшчэ твораў шэрых, павярхоўных, ілюстрацыйных. Хто-ніхто з дзеячоў мастацтва ў сваёй практычнай рабоце спрабуе іншы раз выдаваць сумныя песні, цьмяныя колеры фарбаў, збедненыя касцюмы, што было характэрна для далёкага мінулага беларускага народа, за характэрныя адзнакі сучаснай Беларусі. Гэта няправільна.

Нам трэба не толькі падтрымліваць, беражліва захоўваць і памнажаць прагрэсіўныя традыцыі нашага народа ў галіне культуры, але, што зараз галоўнае, разам з усімі народамі Радзімы і надалей развіваць новыя рэвалюцыйныя традыцыі будаўнікоў камуністычнага грамадства. Развіваючы сацыялістычную культуру беларускага народа, мы абавязаны ўзбагачаць яе новымі формамі, фарбамі, якія адпавядалі б высокаму матэрыяльнаму і культурнаму ўзроўню працоўных, інтарэсам развіцця агульнанароднай, агульначалавечай культуры камуністычнага грамадства.

Культура Савецкай Беларусі заўсёды жывілася ідэямі гарачага патрыятызму і сацыялістычнага інтэрнацыяналізму. А цяпер нашы літаратары і дзеячы культуры павінны ўважліва прыглядацца да падзей, з'яў, фактаў, асвятленне якіх садзейнічала б узаемаўзбагачэнню і збліжэнню культур народаў СССР, далейшаму выхаванню ў працоўных высакародных пачуццяў любві да Радзімы, дружбы і братэрства свабодных савецкіх нацый.

За гады Савецкай улады ў Беларусі выраслі кваліфікаваныя кадры творчай інтэлігенцыі. І няма сумнення ў тым, што работнікі літаратуры і мастацтва рэспублікі, натхнёныя веліччу задач, будуць вартымі высокага давер'я партыі і народа і створаць праўдзівыя і яркія творы аб будаўніках камунізма.

Камунізм адкрывае неабмежаваныя магчымасці для развіцця народнай творчасці. «З асяроддзя ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці,—указваецца ў праекце Праграмы КПСС,—вылучацца новыя таленавітыя пісьменнікі, мастакі, музыканты, артысты. Развіццё і ўзбагачэнне мастацкай скарбніцы грамадства дасягаецца на аснове спалучэння масавай мастацкай самадзейнасці і прафесіянальнага мастацтва».

Шырокае развіццё атрымала ў нас мастацкая самадзейнасць. Больш 300 тысяч працоўных удзельнічаюць у 18 тысячах калектываў народнай творчасці. Добрай прыкметай часу з'яўляецца стварэнне народных тэатраў, самадзейных духавых, сімфанічных і народных аркестраў, хораў і капэл, ансамбляў песні і танца і г. д.

БАГАТЫ СВЕТ ГЕРОЯ

Максім Горкі марыў пра чалавека будучыні — гарманічную асобу, у якога свет розуму сальецца са светам пачуцця, для якога не будзе існаваць дылемы «я хачу» і «я павінен». Вобліх гэтага чалавека [illegible] натхнёныя словы найвялікшага дакумента эпохі — праекта Праграмы партыі:

— «Чалавек чалавеку — друг, таварыш і брат».

Планы партыі і народа, увасобленыя ў праекце Праграмы, зямныя, рэальныя. Яны абапіраюцца на імкненні савецкіх людзей, на іх сілы, магчымасці. Мы хочам бачыць вакол сябе прыгожае жыццё, якое б штохвілінна прыносіла радасць. Мы верым, што чалавек па натуры сваёй добры, што сэнс жыцця яго ў тым, каб змагацца за шчасце для ўсіх людзей.

Чалавек будучыні не спусціцца з заоблачных вышынь. Ён сярод нас. Яго характар фармуе сацыялістычная ява. Брыгады камуністычнай працы [illegible].

Жыццё дае тысячы фактаў, якія сведчаць аб высокай духоўнай настроенасці сённяшніх людзей, аб жыватворным рухам калектывізму, які стаў рысай характару, аб грамадскім пачатку ў свядомасці савецкага чалавека.

Новае развіваецца імкліва. Настолькі імкліва, што часта не паспяваем улавіць яго пачуццёвыя формы, якія перш за ўсё адбіваюцца ў псіхіцы, светаадчуванні, адносінах да жыцця. Прызнаюся, я лічу, што больш-менш ведаю [illegible] бо [illegible]. Мінулым летам разам з адным таварышам наведаў Полацкі нафтабуд. Мы абодва былі здзіўлены тым, што ўбачылі. Сённяшні рабочы ва ўзросце 20—25 год зусім не падобны на свайго папярэдніка, гадоў на дзесяць за яго старэйшага. Маладыя рабочыя, з якімі нам давялося сустрэцца, па сваіх разумовых, жыццёвых інтарэсах амаль не адрозніваюцца ад сваіх аднагодкаў, якія вучацца або скончылі вышэйшыя навучальныя ўстановы, гэта значыць сталі людзьмі інтэлігентных прафесій. Іх хвалююць тыя ж пытанні, яны чытаюць, спрачаюцца аб тых жа, што і студэнты, што і настаўнікі, кнігах.

Лепшыя вобразы нашых кніг — мастацкае ўвасабленне новага чалавека, яго пачуццяў, імкненняў, спраў. Іх нямала — гэтых вобразаў. Яны злепкі з жыцця, бо ў літаратуры нельга нічога выдумаць, калі гэтага няма ў жыцці або ў душы самога пісьменніка. Пісьменнік заўсёды расказвае «аб часе і аб сабе», і калі ён па-сапраўднаму таленавіты, калі яго светаадчуванне, светапогляд на ўзроўні перадавых поглядаў і настрояў эпохі, то і творы яго будуць мастацкім летапісам часу.

У ажыццяўленні велічных задач, якія ставіць партыя па выхаванню новага чалавека, непамерна ўзрастае роля мастацкай літаратуры. Аб эстэтычным выхаванні савецкага чалавека гавораць многія радкі партыйнай Праграмы.

— Мастацкія асновы,—запісана ў ёй,—яшчэ больш натхняць працу, упрыгожаць быт і нададуць чалавеку высакароднасць.

Добрая кніга заўсёды была найлепшым другам, дарадчыкам чалавека. Яна вучыла жыць, адказвала на балючыя пытанні, выхоўвала. Гераізм савецкіх людзей у Вялікай Айчыннай вайне, у мірнай працы цяжка ўявіць без тых дзесяткаў, сотень добрых і выдатных кніг, якія належаць пяру нашых пісьменнікаў. Жывое, яркае слова пісьменніка кліча наперад, сілай свайго мастацкага, эмацыянальнага ўздзеяння духоўна ўзбагачае, дае крылле. Прыемна ўсведамляць, што героі нашых дзён, людзі, якія пачалі эру касманаўтаў— Юрый Гагарын і Герман Цітоў— выхоўваліся на лепшых узорах класічнай і савецкай літаратуры. Яны самі не ўтаілі гэтага, калі расказвалі пра шлях свой у космас...

Кнігі, якія мы пішам, павінны абуджаць творчыя сілы, здольнасці, мары, несці людзям камуністычныя ідэі, высакародныя пачуцці, павінны быць дасканалымі, найтанчэйшымі інструментамі выхавання, стварэння чалавечых душ, вучыць чытача змагацца супраць усяго эгаістычнага, уласніцкага, хамскага, што засталося ў спадчыну ад старога свету. Мы павінны пісаць добрыя кнігі, вартыя сваёй эпохі, а не рамесніцкія падробкі, эстэтычнае ўздзеянне якіх роўна нулю. Не трэба забываць, што кожная кніга служыць высакароднай справе палітычнага, маральнага выхавання будаўнікоў камунізма і вынік у канчатковым рахунку залежыць ад сілы яе эстэтычнага, мастацкага ўздзеяння. Халодная, без душы напісаная кніга не ўсхвалюе, не стане ні настаўнікам, ні дарадчыкам.

Нешта трэба рабіць, каб добрая кніга знаходзіла пабольш чытачоў. У гэтым пытанні, мне здаецца, пісьменніцкая арганізацыя трымае сябе даволі пасіўна. Яна цалкам спадзяецца на работнікаў кнігагандлю. Тыражы кніг вызначаюць адны яны. Камерцыйны пачатак часта бярэ верх над эстэтычным. Навошта грэх таіць, не ўсе работнікі кнігагандлю добрыя цаніцелі мастацкай вартасці твора, і нярэдка здараецца, калі шэрая, пасрэдная кніга ідзе да чытача куды большым тыражом, чым кніга добрая, напісаная з душой. А гэтым жа наносіцца прамы ўрон справе выхавання.

Яшчэ пра многае не напісана. Яшчэ не прыйшлі на старонкі нашых кніг многія жывыя героі сучаснасці—будаўнікі Нафтабуда, шахцёры Салігорска, ударнікі камуністычных брыгад, людзі, якія штодня, штогадзіны набліжаюць камуністычнае заўтра. Мы, пісьменнікі-сучаснікі, павінны крочыць у нагу з героямі жыцця, і не будзе крыўды, калі нават трошкі наперадзе. Бо пісьменнік вядзе, яго зоркае вока павінна заўважыць тое, што толькі наспявае, што носіцца ў паветры як прадчуванне, подых.

Шырокае поле, неабсяжны прастор для творчых пошукаў, здзяйсненняў адкрывае перад пісьменнікам Праграма партыі. Дух гэтага найвялікшага дакумента эпохі, які будзе абмяркоўвацца на з'ездзе партыі, выкліча да жыцця новыя творы, новыя пісьменніцкія імёны.

Іван НАВУМЕНКА.

ЗАПАВЕТНАЯ ПЕСНЯ

Гэта будзе, відаць, не рэцэнзія, а хутчэй сяброўскі водгук на з'яву, якую без перабольшання можна назваць цікавай і раданай.

Часопіс «Полымя» (№№ 8, 9, 10) апублікаваў новы раман Івана Мележа са сціплай, можа, нават не зусім удалай назвай — «Людзі на балоце».

У гэтым творы — многае ад сапраўднага мастацтва, ад сапраўднай прозы, па якой сумуе наш чытач.

Парушаючы крытычныя традыцыі, можна не праз славутае фінальнае **аднак**, а адразу сказаць, што ў рамане ёсць і недахопы, якія, бясспрэчна, будуць заўважаны і рэцэнзентамі і чытачамі.

Каб не быць галаслоўным, скажу перш за ўсё пра адну, даволі такі нясмачна, вяла і прэсна расцягнутую сцэну — сход сялян-куранёўцаў з нейкай бясконцай гутаркай пра тое, рабіць ці не рабіць ім на балоце грэблю. Праўда, такая няўдалая сцэна ў рамане адна, але ж таму яна і заўважаецца ў густа і спраўна сабранай тканіне расказа.

Другім недахопам я лічу неапраўдана засушаную і скамечаную сцэну пасля вяселля. Яна патрабуе такога ж і яшчэ большага псіхалагічнага напаўнення і драматычнай напружанасці, якія ёсць у іншых любоўных сцэнах рамана. Мілая і задорная Ганначка, па страшнаму закону беднасці і цемры адарваная ад любімага і выдадзеная за кулака і хама, амаль вылюдка, вельмі ж неадпаведна свайму характару, незразумела пакорліва, нават без натуральнай агіды прымае свой лёс, нібы між іншым аддаецца чалавеку, які нядаўна намагаўся яе груба згвалтаваць, якога яна не магла так хутка перастаць ненавідзець. У гэтай сцэне аўтар чамусьці здрадзіў сабе, як быццам спалохаўся магчымага (каб жа толькі магчымага!..) бурчання крытыка-ханжы. Дарэмна!

Можна сказаць і пра такія недахопы: Канаплянка, найшчырэйшая сяброўка Ганны, не толькі была закахана ў яе жаніха, але і нялюдска пакрыўджана ім, аднак яна нават і для прыліку не зазлавала ў рамане на здрадніцу-сяброўку. Вельмі добра «выведзен на сцэну» Васілёў маленькі брат Валодзька, але пасля, амаль да Ганнінага вяселля, якім канчаецца кніга, аўтар не па-гаспадарску скупа напамінае пра хлопчыка, нібы толькі для памяці рэгіструючы яго прысутнасць у запасе. Цікава пачатае будаўніцтва грэблі (само будаўніцтва, не сход), першая ластаўка калектыўнай працы, і добрае наша знаёмства з Міканорам амаль у самым пачатку рамана загадкава павісае ў паветры такою сабе даўно знаёмай, вытворчай сцэнай з добрымі намерамі. Канец рамана — заканчэнне пабудовы грэблі — напісаны, на жаль, з нейкай дзяжурнай паспешлівасцю. Ёсць пэўныя пралікі і ў добрым, сакавітым паляшуцкім дыялогу: часамі той ці іншы з персанажаў возьме дый загаворыць чамусьці не за самога сябе, а за аўтара. Ёсць і іншыя, яшчэ драбнейшыя недахопы. Я не хачу займацца іх публічным пералікам не толькі таму, што маю магчымасць пагаварыць пра гэта з аўтарам асабіста, але і па той яшчэ прычыне, што мне больш за ўсё хочацца гэтым сваім выступленнем сказаць: у савецкай літаратуры, сябры, з'явіўся яшчэ адзін добры раман!

У рамане гэтым дзейнічаюць героі з выразна акрэсленымі, жывымі, паўнакроўнымі характарамі. Людзі гэтыя не выконваюць па загаду аўтара нейкія глыбокаідэйныя і высокамастацкія ролі, а іменна **жывуць**, у чым я, чытач, не сумняваюся ад пачатку і да апошняй старонкі. І гэта — першая прычына майго задавальнення.

Юнак Васіль з яго бядняцкай тугой па зямлі, з яго народнай любасцю да працы. Ганна, што ў дзікаватай і мілай прастаце сваёй нагадвае прыгожую і калючую кветку палескай шыпшыны. Яўхім, па меншай меры соты ў літаратуры кулацкі сын, у Мележа зноў такі свой, арыгінальны. Цудоўныя вобразы Васілёвай маці і Ганнінага бацькі напісаны не толькі вопытнай рукой, але і чулым, разумным сэрцам. Жывыя, кожны па-свойму цікавыя вобразы — дэмабілізаваны чырвонаармеец Міканор, міліцыянер Шабета, стары кулак Корч, Ганніна мачыха, вясёлы бядняк Зайчык, актывіст Грыбок, Хадоська, старшыня сельсавета Дубадзел, старая Сарока, упаўнаважаны з воласці Зубрыч, ляснік Міця... Цэлая вёска, амаль цэлая воласць палешукоў, і старасвецкіх яшчэ, і ўжо разбуджаных да новага жыцця Савецкай уладай.

Добра паказана ў рамане праца. Людзі там, праўда, вялікіх спраў пакуль што не робяць, аднак яны і не варочаюць гораў з лёгкасцю некаторых літаратурных герояў. Яны проста працуюць, любяць працу, не мысляць без яе жыцця. Гэта паказана хораша, з грунтоўным, а не з блакнотным веданнем. Справа ж, вядома, не толькі ў паказе таго, **што** робяць тваё героі, але і **як** яны робяць. У «людзей на балоце» «**што**» яшчэ ўсё старое, — яны проста змагаюцца за кавалак няшчодрага хлеба на сваіх дакалгасных надзелах. Новым у іхняй працы з'яўляецца калектыўнае дзьвюма вёскамі, будаўніцтва грэблі. Наперадзе, у наступных кнігах рамана, па сведчанню аўтара, герояў яго чакае эпахальна вялікая праца — станаўленне калгаснага ладу, партызанскае змаганне з ворагам, пасляваеннае аднаўленне і сённяшні наш усенародны марш да светлай камуністычнай будучыні. Прыемна падкрэсліць, што ўжо і цяпер, у першай кнізе рамана, на прыкладзе «малых спраў», аўтар дамогся таго, што я, чытач, упэўнены— героі яго і вялікія справы будуць рабіць **як жывыя**, без таннай літаратурнай позы, а з тым некрыклівым натхненнем, з той верай, якія нараджаюць наш, савецкі гераізм.

У рамане Мележа ёсць каханне. Яно не існуе там, не лічыцца ў наяўнасці, як дазіраваны асцярожным аўтарскім рэцэптам «творчы кампанент», неабходны для акрасы «працоўных» ці «гераічных» старонак. Героі рамана кахаюць па вечнаму і неадменнаму для ніякай крытыкі закону самога яго вялікасці жыцця. Ёсць там каханне чыстае, як у Васіля з Ганначкай, — з начным выстойваннем каля весніцаў, з нясмелымі поціскамі рук, з першым пацалункам, з наіўнымі злаваннямі, з тугой у разлуцы, з нечаканым і страшным, але зусім верагодным разрывам. Ёсць і трагізм кахання, як у беднай Канаплянкі, якой давялося потым, нялюдска адкінутай Яўхімам, выбіраць паміж двума злачынствамі — абортам і самагубствам. Ёсць і прыгожы, дзіка нахабны «першы хлопец у вёсцы» Яўхім, з яго «перамогамі»... Выдатна напісана сцэна ў маліннiку, дзе калючая ружа — Ганначка — здорава пастаяла за свой дзявочы гонар!.. Наогул, за выключэннем успомненай сцэны пасля вяселля, каханне напісана Мележам на добрым, здаровым мастацкім узроўні, без ханжаскага маралізатарства, без аб'ектывісцкага натуралізму і, тым больш, без замаскаванага любавання эротыкай.

У падтэксце рамана, у меру сціпла і глыбока, арганічна жыве, бадзёра пульсуе, а месцамі пераможна пяе аўтарская любоў да роднай палескай зямлі, да людзей, што змагаліся там за сваё, за святое права звацца сапраўднымі людзьмі, вера ў іх справу і ў іх вялікае заўтра. І мне, чытаючы пакуль што толькі першую кнігу новай палескай трылогіі, удзячна паглыбляючыся ў мастацкую гісторыю дваццатых гадоў, ні на момант нават не здалося, што я чытаю не сучасны твор.

Раман «Людзі на балоце» — вынік шматгадовай, напружанай і грунтоўнай працы, вынік сур'ёзнага і таленавітага пранікнення ў жыццё. У творы гэтым, у прыклад некаторым іншым, не толькі беларускім творам, не чуваць у падтэксце аўтарскага поту, нагоненага кан'юнктурнай хапатлівасцю, не відаць «глыбакадумна» зморшчанага аўтарскага ілба. Мележ у многім дасягае той свабоды і лёгкасці мазка, якая, праўда, бярэцца вялікімі намаганнямі, але ж і даецца толькі сумленнаму, прыроджанаму мастаку; у паасобных карцінах і сцэнах свайго рамана пісьменнік уздымаецца да той зайздроснай ступені майстэрства, калі майстэрства гэтага, як гаварыў Л. Талстой, і не відаць, бо перад намі са старонак твора гаворыць само жыццё. Для прыкладу можна прыгадаць, доўга не думаючы, начлег каля вогнішча ў першым раздзеле, калі была ўпершыню ўсвядомлена ўзаемная сімпатыя Васіля і Ганначкі («Калі ты там еў!.. Нядобра без гарачага!..» — цаны няма гэтым тонкім і дынамічным штрыхам!); пасля — кірмаш у Юравічах, куды Ганначка — учора яшчэ шчаслівае дзіця, а сёння горкая нявеста — едзе з бацькам купляць вясельныя ўборы; тады— пачуцці і паводзіны старога Чарнушкі ў дзень вяселля: як яму цяжка развітвацца з Ганначкай па спрадвечнаму праклятаму парадку, з-за беднасці, з-за ведзьмы-мачыхі, аддаючы яе за нялюбага... Ёсць і другія, сапраўды высокамастацкія месцы. Ёсць большае — не толькі паасобныя ўдачы, а ўдалы раман, які па праву зойме ў нашай літаратуры дастойнае месца, — сам, без усякіх там самадзейных ды прафесіянальных падпорак, без нудных скідак на тэму, без спецыяльнай аранжарэйнай атмасферы.

Карыстаючыся агульнапрынятымі словамі, можна сказаць, што раманам сваім Мележ ступіў далёка наперад у параўнанні з усім, што ім напісана было раней. Хочацца сказаць і больш, — ён тут, па-мойму, на самых блізкіх подступах да сваёй самай запаветнай пісьменніцкай песні.

Праўда, апублікавана пакуль што першая кніга рамана. Па прыкладу скептыкаў, можа, і не варта было б заўчасна так захапляцца?

Чаму ж, аднак, ужо і цяпер, як першая кніга, раман гэты жаданым госцем уваходзіць у маё жыццё, нясе мне многа новага, патрэбнага, па-свойму пераклікаючыся з палескай эпапеяй Коласа, па-свойму таленавіта расказваючы пра пачатак станаўлення роднай улады ў самай лясной ды балотнай глушы?

Наперадзе, я гаварыў ужо, сусветна-велічныя падзеі нашага часу — калектывізацыя, Айчынная вайна, удзел палешукоў ва ўсенародным будаўніцтве камунізма.

Хочацца ад душы пажадаць Івану Мележу, каб ён правёў сваіх герояў праз усе выпрабаванні гісторыі дастойным чынам, на ўзроўні сапраўднага майстэрства.

Чытач, я веру, будзе непакоіцца далейшым лёсам яго герояў. Дык няхай жа гэта будзе для аўтара і заслужанай радасцю і сур'ёзнай прычынай для глыбокага творчага хвалявання.

Янка БРЫЛЬ.

ПРЭМ'ЕРЫ

Сцэна са спектакля «Гаспадар» у пастаноўцы Акадэмічнага тэатра БССР імя Янкі Купалы.

Сцэна са спектакля «Выгнанне блудніцы» ў пастаноўцы Рускага тэатра БССР імя М. Горкага. У ролях: Галі—артыстка З. Асмалоўская, Яснікава — артыст С. Галуза.

ПРА ЛЮДЗЕЙ З ГАРАЧЫМІ СЭРЦАМІ

Непадалёк ад гераічнага Брэста, у надбужскім калгасе імя Жданава працуе сціплая жанчына Лідзія Іванаўна Асіюк. Яе імя добра вядома ў нашай рэспубліцы. Вось ужо шэсць гадоў Лідзія Асіюк — лепшая калгасная даярка.

У Лідзіі Асіюк нялёгкае, але цікавае жыццё, павучальная біяграфія, характэрная для многіх герояў нашых дзён. Дачка парабка і сама парабчанка ў мінулым, яна зараз сваёй старааннай сумленнай працай заваявала пашану сярод людзей. Лідзія Іванаўна — дэпутат Вярхоўнага Савета БССР, Герой Сацыялістычнай Працы. Яна— адна з тых, каго Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў трапна назваў маякамі нашых дзён.

Ім, нашым слаўным сучаснікам, прысвечана серыя брашур, якая выдадзена рэдакцыяй масава-палітычнай літаратуры Белдзяржвыдавецтва да з'езда роднай партыі. Невялічкія, сціплыя кніжачкі, аб'яднаныя агульнай назвай — «Нашы сучаснікі», — расказваюць пра лепшых людзей нашага часу.

Уладзімір Дадзіёмаў расказаў пра Лідзію Іванаўну Асіюк. Ілья Клаз прысвяціў свой нарыс знатнаму машыністу рэспублікі, дэпутату Вярхоўнага Савета СССР, Герою Сацыялістычнай Працы Анатолю Шабуняеву. Пётр Валкадаеў расказвае пра механізатара Андрэя Хузякова.

Пра слаўныя справы моладзі калгаса імя Леніна Слаўгарадскага раёна піша Сцяпан Кухараў у нарысе «Людзі крылатага ўзросту».

«Аднойчы мне давялося гутарыць з групай аўтазаводцаў, — піша Васіль Данілевіч у нарысе «Сталявар Дзмітрый Барашкін».— Размова ішла пра Дзмітрыя Іванавіча. Нехта з яго сяброў назваў гады, пражытыя ім, вогненнымі гадамі. Заключаючы нарыс пра Дзмітрыя Іванавіча Барашкіна, мне хочацца дадаць: і крочыць ён праз гэтыя гады, як перадавы баец-камуніст, са смелым сэрцам і душой, адкрытай для ўсяго добрага, узнёслага».

Да дня адкрыцця XXII з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза рэдакцыя мастацкай літаратуры выпусціла ў свет кнігу нарысаў «Героі нашых дзён».

«Героямі нашых дзён мы называем тых, хто сваім працоўным подзвігам услаўляе нашу Радзіму, хто не шкадуючы сіл працуе дзеля карысці людзей.

Аб гэтых слаўных людзях нашай рэспублікі і расказвае кніга нарысаў».

Такімі словамі адкрываецца гэтая кніга.

«Шуміць Дзвіна» — так назваў свой нарыс пра будаўнікоў Полацкага нафтавага гіганта Тарас Хадкевіч. Алена Васілевіч у нарысе «Суседка вятроў і сонца» расказвае пра брыгадзіра комплекснай будаўнічай брыгады, Героя Сацыялістычнай Працы Марыю Макарэвіч. Пра электразваршчыцу Гомельскага вагоннага дэпо Героя Сацыялістычнай Працы Алену Данілаўну Панькову расказвае нарыс Рамана Сабаленкі «Агонь душы».

У кнізе «Героі нашых дзён» сабраны нарысы М. Хведаровіча, М. Вішнеўскага, Е. Лось, І. Дуброўскага, А. Марціновіча, А. Кулакоўскага і інш.

Гэтая кніга пра людзей, якім партыя дала прастор і дужыя крылы.

Цяпер больш ста кампазітараў і каля сямі тысяч народных умельцаў паспяхова развіваюць народную творчасць. Шмат ёсць прыкладаў таго, як з асяроддзя самадзейнасці вырастаюць таленавітыя кампазітары, артысты, мастакі, як прафесіянальныя дзеячы мастацтва аказваюць дапамогу самадзейнасці. Зараз адбываецца працэс актыўнага творчага ўзаемаўзбагачэння самадзейнага і прафесіянальнага мастацтва, які непазбежна перарасце ў пастаяннае творчае супрацоўніцтва.

Вядомыя кіраўнікі музычных калектываў Р. Шырма, Г. Цітовіч, І. Жыновіч, В. Дуброўскі, А. Апанасенка і многія іншыя аказваюць сяброўскую дапамогу музычнай самадзейнасці. Плённыя шэфскія сувязі з самадзейнасцю ў кампазітараў. Пры саюзе створан пастаянна дзеючы семінар самадзейных кампазітараў. Вялікага адабрэння заслугоўвае плённая праца Ул. Алоўнікава з самадзейнымі паэтамі, кампазітарамі, хорам калектыву рабочых Мінскага аўтамабільнага завода. У выніку на прадпрыемстве нарадзіліся новыя музычныя творы. Заслугоўвае ўвагі сувязь кампазітара Д. Лукаса з калектывам Полацкага нафтаперапрацоўчага завода. Добры прыклад у аказанні дапамогі народным тэатрам паказалі артысты Б. Платонаў, Г. Глебаў, П. Малчанаў, К. Саннікаў, В. Пола, Л. Шынко, В. Галіна і іншыя.

Жыццё патрабуе, каб у бліжэйшыя гады не толькі ў кожным раённым цэнтры, але і ў многіх буйных сельскіх населеных пунктах былі створаны народныя тэатры. Ужо цяпер нам трэба ўмацоўваць драматычныя калектывы, паляпшаць іх матэрыяльную базу. Народныя тэатры абавязкова трэба забяспечыць памяшканнямі — дамамі культуры, клубамі. Міністэрства культуры вывучае гэта пытанне і прымае захады да далейшага развіцця народных тэатраў з улікам пажаданняў, якія былі выказаны ў дыскусіі, што нядаўна адбылася на старонках газеты «Літаратура і мастацтва».

Наша краіна мае вялізарныя багацці культуры, якія мы, прызнацца, не заўсёды разумна выкарыстоўваем. На нашу думку, напрыклад, такія высокамастацкія спектаклі ў Тэатры імя Я. Купалы, як «Крамлёўскія куранты», «Грозны год», «Трэцяя патэтычная», павінны паглядзець як мага больш працоўных, моладзі. Няправільна робяць партыйныя і камсамольскія арганізацыі прадпрыемстваў, вышэйшых навучальных устаноў і тэхнікумаў, якія не праяўляюць клопатаў аб выкарыстанні лепшых спектакляў, кінакарцін, твораў жывапісу, музыкі для таго, каб узняць узровень выхаваўчай работы. Арганізацыя шырокай прапаганды лепшых дасягненняў савецкай літаратуры і мастацтва — гэта вялікая партыйная і дзяржаўная справа.

За апошнія гады ў рэспубліцы праведзен рад мерапрыемстваў, накіраваных на далейшае паляпшэнне масава-палітычнай і культурна-асветнай работы. Звыш пяці тысяч клубных устаноў і дваццаці тысяч бібліятэк праводзяць сярод насельніцтва культурна-асветную работу. Асаблівая ўвага аддаецца ўмацаванню сувязі культасветустаноў з жыццём народа, развіццю новых форм работы ў масах. У выніку такія мерапрыемствы, як тэматычныя вечары аб камунізме, «Дні брыгад», «Дні жывёлаводаў», «Дні механізатараў», вечары ўшанавання перадавікоў вытворчасці, сустрэчы са старымі бальшавікамі, дзеячамі навукі і культуры, ударнікамі камуністычнай працы, усё больш і больш укараняюцца ў практыку работы нашых устаноў культуры.

Спаборнічаючы за дастойную сустрэчу XXII з'езда КПСС, работнікі бібліятэк і клубных устаноў рэспублікі давялі на вёсцы кнігу да кожнай сям'і. Цяпер ідзе барацьба за тое, каб бібліятэчную кнігу чытала ўсё насельніцтва.

Усё больш распаўсюджваецца грамадскі пачатак у рабоце клубаў, бібліятэк, кніжных магазінаў. Паявіліся праўленні і саветы клубаў, бібліятэк, народныя кніжныя магазіны, хатнія бібліятэкі, вырасла колькасць грамадскіх распаўсюджвальнікаў літаратуры. Гэтыя формы работы трэба падтрымліваць і развіваць.

Значна палепшылася кінаабслугоўванне. Звыш чатырох тысяч кінаўстановак працуе на Беларусі. Толькі ў апошнія гады адкрыта 1.280 новых, з іх 1.235—у вёсцы. У гарадах і раённых цэнтрах пабудавана 32 кінатэатры і 29 дамоў культуры. У рэспубліцы працуе 35 шырокаэкранных кінаўстановак.

І ўсё ж работа культурна-асветных устаноў у многім не адпавядае новым задачам камуністычнага будаўніцтва. Нярэдка яна праводзіцца на нізкім узроўні, у адрыве ад канкрэтных задач. Матэрыяльная база раду культасветустаноў, асабліва на вёсцы, усё яшчэ нездавальняючая і вельмі марудна паляпшаецца. Павольна развіваецца сетка гарадскіх кінатэатраў, асабліва — у Магілёве, Гомелі, Мінску. Абласныя і гарадскія Саветы дэпутатаў працоўных нездавальняюча вядуць будаўніцтва кінатэатраў за кошт пазыкі Дзяржбанка. Гэта, вядома, стрымлівае развіццё гарадской кінасеткі.

Нам трэба звярнуць сур'ёзную ўвагу на павышэнне культуры кінапаказу, асабліва на вёсцы, на больш шырокае ўкараненне стацыянарных кінаўстановак, на актыўнае выкарыстанне кіно ў правядзенні масава-палітычнай і выхаваўчай работы. Мы павінны строга аберагаць савецкі экран ад пранікнення на яго фільмаў, якія працягваюць буржуазную ідэалогію і адмоўна ўплываюць на нашу моладзь.

Галоўная сіла ўстаноў культуры — у партыйным кіраўніцтве. Уздым палітычнай і культурна-масавай работы сярод насельніцтва—гэта агульнапартыйная справа. Ідэалагічная, выхаваўчая работа ў масах заўсёды была і застаецца ў цэнтры ўвагі партыі. У святле патрабаванняў праекта Праграмы партыі мы абавязаны ўзняць ідэйны ўзровень і практычную мэтанакіраванасць у рабоце кожнай установы культуры. Неабходна сканцэнтраваць іх увагу на шырокай прапагандзе, растлумачэнні і вывучэнні сярод рабочых, калгаснікаў, інтэлігенцыі Праграмы і Статута партыі, матэрыялаў XXII з'езда КПСС і XXV з'езда Кампартыі Беларусі.

Выкананне Праграмы КПСС у галіне ідэалагічнай работы будзе залежаць у многім ад падрыхтоўкі кадраў для ўстаноў культуры. На працягу 1959—1961 гадоў праз вышэйшыя, сярэднія навучальныя ўстановы і курсы ў рэспубліцы падрыхтавана больш 2,5 тысячы спецыялістаў у галіне музыкі і культасветработы. А зараз патрэбна гэтых кадраў больш чым у два разы. Вось чаму ставіцца задача больш кардынальнага вырашэння пытанняў падрыхтоўкі кадраў культуры. Гаворка ідзе пра тое, каб пашырыць і рэзка палепшыць падрыхтоўку спецыялістаў у кансерваторыі, тэатральна-мастацкім інстытуце, музычных і культурна-асветных вучылішчах, у бібліятэчным тэхнікуме і педагагічным інстытуце, адкрыць кінатэхнікум. Жыццё патрабуе пашырыць музычную адукацыю студэнтаў літаратурных факультэтаў педінстытутаў і студэнтаў педагагічных вучылішчаў.

Нам здаецца, што будзе мэтазгодным арганізаваць пры тэатральна-мастацкім інстытуце спецыяльныя курсы з двухгадовым тэрмінам навучання па падрыхтоўцы рэжысёраў для народных тэатраў з ліку моладзі, якая мае пэўную падрыхтоўку і здольнасці.

Недастатковая сетка музычных і музычна-педагагічных вучылішчаў, малыя кантынгенты навучэнцаў — стрымліваюць развіццё музычнай адукацыі. Таму ў наступныя гады неабходна вырашыць і гэту задачу і адкрыць новыя музычныя школы.

У справаздачным дакладзе аб рабоце Цэнтральнага Камітэта КП Беларусі на XXV з'ездзе КПБ таварыш К. Т. Мазураў зусім правільна крытыкаваў недахопы ў рабоце творчых мастацкіх арганізацый, устаноў і органаў культуры рэспублікі. Рэзалюцыя XXV з'езда КПБ патрабуе, каб нашы тэатры сумесна з драматургамі стваралі больш вялікіх і яркіх твораў на сучасную тэму. Задача кампазітараў заключаецца ў тым, каб не толькі ствараць добрыя музычныя творы вялікіх форм, але і пісаць новыя цікавыя песні. Увага Міністэрства культуры БССР і творчых работнікаў кінематаграфіі накіроўваецца на пераадоленне значных недахопаў у рабоце кінастудыі «Беларусьфільм» і Мінскай студыі навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў, якія ўсё яшчэ выпускаюць слабыя карціны, павярхоўна паказваюць у дакументальным кіно жыццё рэспублікі. Мастакі заклікаңы глыбей і ярчэй адлюстроўваць у сваёй творчасці жыццё савецкіх людзей. Узняць ідэйны ўзровень і мастацкае афармленне кніг — галоўнае патрабаванне да выдаўцоў. Вялікая задача ставіцца перад органамі культуры — рэзка ўзняць узровень работы культурна-асветных устаноў.

Крытычна аналізуючы сваю работу ў святле патрабаванняў новай Праграмы КПСС, мы бачым істотныя недахопы ў дзейнасці Міністэрства і органаў культуры, творчых арганізацый. Калегія Міністэрства, абласныя ўпраўленні, гарадскія і раённыя аддзелы культуры, творчыя калектывы прымаюць неабходныя захады да ліквідацыі гэтых недахопаў, да ўздыму ўсёй работы на ўзровень новых задач.

Новая Праграма Камуністычнай партыі Савецкага Саюза — Камуністычны маніфест сучаснасці. На магутных крылах яна ўзніме нашу Савецкую Радзіму, народы нашай краіны да вяршынь чалавечага шчасця. Яна ўсяляе ўпэўненасць у сэрцы кожнага чалавека: цяперашняе пакаленне савецкіх людзей будзе жыць пры камунізме!

СПЯВАЕ КРАЙ КАЛГАСНЫ

І жанчыны тут галасістыя...

Поспехі хору — гэта поспехі хармайстра І. Сушко.

— Так, трэба паглядзець, як ідуць справы ў першай брыгадзе. Там у нас сёння адны маладыя калгаснікі працуюць. Большасць з іх вечарамі вучыцца ў Лебедзеўскай школе сельскай моладзі. Паедзем разам.

Праязджаючы па галоўнай сельскай вуліцы, мы міжволі звярнулі ўвагу на новы мураваны аднапавярховы будынак, ужо атынкаваны і пабелены, але яшчэ не ацеплены.

— Хто ў вас адгрукаў такі прыгожы асабняк?

— Гэта—сельскі камбінат бытавога абслугоўвання!—не без гонару адказаў Максіменка.—Хутка жыццё нашых калгаснікаў мала чым будзе адрознівацца ад гарадскога. Ужо цяпер у кожным калгасным доме ёсць электрычнасць і радыё, а ў некаторых сем'ях з'явіліся тэлевізары.

Здалёк паказалася бульбяное поле. На ўсю яго даўжыню расцягнуліся ланцужком юнакі і дзяўчаты, хутка і спрытна выбіраючы бульбу і напаўняючы ёю вялікія кашы. Адусюль кожную хвіліну чуліся вясёлыя жарты і смех, а сёй-той спрабаваў нават зацягнуць задорную песню.

— Хто з вас тут запявала?—звярнуліся мы да групы моладзі.

— А вось яна, Вольга Корсак!—сказаў адзін з хлопцаў.— Наша лепшая спявачка на вёсцы і ў працы заўсёды першая.

Дзяўчына, высыпаючы поўны кош бульбы і пачуўшы, аб чым ідзе гутарка, усміхнулася і сказала:

— Усе мы тут запявалы, усе дружна працуем.

— Добрую машыну набыў калгас! — захапляецца шафёр М. Матусевіч.

Льюцца гукі струннага аркестра...

ТЭАТР

МАРА СТАЛА ЯВАЮ

Неяк у адным сімфанічным канцэрце леташняга канцэртнага сезона мы пачулі балетную сюіту маладога беларускага кампазітара Я. Глебава. У тых некалькіх урыўках з музыкі будучага балета, які яшчэ знаходзіўся ў рабоце, можна было заўважыць індывідуальны почырк аўтара. І вось гэтымі днямі мінчане ўбачылі на сцэне Тэатра оперы і балета новы балетны спектакль «Мара», прысвечаны XXII з'езду Камуністычнай партыі.

Гэты балет Я. Глебава ўпершыню ў гісторыі беларускай музыкі створан на сучасную тэму. Кампазітар паставіў перад сабою задачу сродкамі харэаграфіі адлюстраваць на сцэне вобразы нашых сучаснікаў, расказаць пра вялікі гуманізм ідэй міру, дружбы, пра шчасце чалавека, які вярнуўся на Радзіму. Ажыццяўленне сваёй задумы ён бачыў у канфліктным проціпастаўленні двух светаў — капіталістычнага з яго чалавеканенавісніцкай мараллю і сацыялістычнага з яго гуманным стаўленнем да чалавека, з верай у перамогу міру, святла, розуму.

... Многа гора давялося перажыць беларускай дзяўчыне Марыі на чужыне, куды яна трапіла ў маленстве. Дзяўчына добра спазнала, што такое так званы капіталістычны «рай», які лёс сумленнага мастака ў гэтым агідным свеце нажывы і спекуляцыі чалавечай годнасцю. Яна дамаглася дазволу вяртання на Радзіму і, ужо знаходзячыся сярод сяброў, упэўненая ў заўтрашнім дні, у сваім лёсе, дзяўчына расказвае таварышам пра жыццё ў чужой краіне. Цяпер усё гэта, як страшны прывід. Здзейснілася мара Марыі: яна ў Савецкай Беларусі, перад савецкімі гледачамі, ім яна з задавальненнем аддае свой талент, сваё майстэрства.

Расказваючы пра мару маладой балерыны, беларускі кампазітар імкнуўся стварыць абагулены вобраз мары чалавека аб шчасці і ажыццяўленні яе.

Музычная драматургія балета будуецца на развіцці некалькіх тэм. Гэта перш за ўсё дзве тэмы, якія характарызуюць вобраз галоўнай гераіні. Адна з іх — драматычна насычаная, раскрывае не толькі душэўныя пакуты Марыі, але паказвае яе імкненне вырвацца са свету гвалту і свавольства. Вострая па гарманічнай мове, напружана-ўсхваляваная, яна гучыць у трагічна-кульмінацыйныя моманты развіцця дзеяння і нават тады, калі мы бачым Марыю ў акружэнні сяброў, на маладзёжным бале, у сцэне спаткання з каханым.

Другая тэма — мара чалавека аб лепшым жыцці. У сцэнах сутыкнення Марыі з капіталістычным горадам гэтая тэма гучыць асабліва драматычна.

Ёсць у музыцы балета яшчэ адзін лейтматыў — светлая радасць, якая асвятляе пачуццё маладых людзей, іх першае каханне. Ён гучыць у вобразе Міколы— юнака, з якім Марыя сустрэлася на роднай беларускай зямлі і пакахала яго.

Гэтаму пачуццю процілпастаўлена злавесная тэма Карласа, сына багатага ўласніка бара, у якой абагулены музычны вобраз свету, які варожы ўсяму прыгожаму, чыстаму на зямлі.

Многія старонкі балета пераконваюць у тым, што гэта — твор беларускай музыкі. І хоць значнае месца аддадзена ў ім паказу капіталістычнага горада, у музыцы адчуваюцца нацыянальныя вытокі. Кампазітар свабодна ўжывае народна-танцавальныя мелодыі, што асабліва заўважаецца ў масавых маладзёжных танцах «Бульба», «Кола», «Мяцеліца». Але мелодыі вядомых беларускіх танцаў не з'яўляюцца для Я. Глебава толькі этнаграфічным матэрыялам. З імі ён абыходзіцца вельмі свабодна, па-свойму працягваючы і развіваючы народныя тэмы, пераплаўляючы іх.

Музыка вялікіх лірычных сцэн Марыі (сола гераіні ў першай дзеі, два танцы яе ў другой дзеі, калыханка ў той жа дзеі) таксама зыходзіць з народна-песенных інтанацый. «Хабанера» і «Самба» пабудаваны кампазітарам на інтанацыях народнай харэаграфіі Лацінскай Амерыкі.

У другой дзеі значную ролю набываюць інтанацыі, рытмы, гармоніі, уласцівыя заходняй джазавай музыцы. Кампазітар паказвае быт бара, густы і забавы багатых буржуа. Танец мадэрнісцкай танцаўшчыцы, танец манекенаў, масак— гэта ўвасабленне грубых нораваў Захаду, раскрытых у музыцы і танцы вельмі тактоўна, сцісла і ў сувязі з развіццём асноўнай тэмы балета.

Гарманічная мова музыкі Глебава свежая і вострая, у аркестравай палітры кампазітара мноства яркіх фарбаў. Можна спрачацца наконт увядзення саксафонаў у аркестр (першы і трэці акты), хоць іх гучанне дае новую аркестравую афарбоўку.

У адажыо Марыі і Міколы ў «Касмічным танцы» (трэцяя дзея) кампазітар уводзіць гучанне электра-музычнага інструмента тыпу электрааргана. Гэтая арыгінальная фарба выкарыстана ім у музыцы танца касманаўтаў. Музыка танца касманаўтаў арыгінальная, своеасаблівая. Перад кампазітарам стаяла задача — стварыць музыку сімвалічнага танца, і ён з ёю справіўся нядрэнна. Удалы вялікі вальс першага акта, напісаны сакавіта і маляўніча. Гэты сучасны па меладычнай і гарманічнай мове танец характарызуе чысты свет нашай моладзі.

Партытура балета сведчыць, што над ёю працаваў таленавіты майстар, які валодае ўсімі сродкамі сучаснага музыканта.

Але не можна не звярнуць на сябе ўвагу тое, што ў музыцы балета вельмі мала месца займаюць драматычныя настроі, напружаныя гучанні. А «тэма мары» (я маю на ўвазе музычную тэму балета) магла быць больш светлай, радаснай, сонечнай.

У балеце ярчэй за ўсё ахарактарызавана галоўная гераіня, вобразы іншых персанажаў нясуць мала сюжэтнай нагрузкі. У гэтым перш за ўсё вінавата літаратурная аснова балета. Лібрэта Я. Рамановіча не стае драматургічнага развіцця. Лірычная лінія Марыі і Міколы акрэслена невыразна. У пачатку трэцяга акта Марыя і Мікола паказаны ў лірычным адажыо (сцэна ў зімовым парку). Але нідзе да гэтага не было амаль ніякага намёку на іх каханне. Гэты намёк дадзены ў музыцы, але ў лібрэта ён не падхоплены і не развіты. Таму сцэна ў парку не ўспрымаецца як лагічнае развіццё ранейшага пачуцця.

У лібрэта няма скразнога драматычнага развіцця дзеі, яно распадаецца на тры самастойныя акты, слаба звязаныя паміж сабой. У першым акце наогул няма дзеяння. Гэта ў вялікай меры — статычны дывертысмент, які складаецца з чаргавання танцаў на маладзёжным балі. Завязка канфлікту, дадзеная ў пралогу, калі Марыя, вырваўшыся з рук Карласа, прарываецца праз паліцэйскую заслону і трапляе на савецкі цеплаход, не знаходзіць у першым акце далейшага развіцця. Няма дзеяння і ў трэцім акце. Лірычная сцэна ў парку і «Касмічны танец» нічога не дадаюць у развіццё сюжэтнай лініі балета.

На сутнасці, уся драматычная нагрузка кладзецца на другі акт, дзеянне якога адбываецца на чужыне, дзе Марыя на поўную меру паспытала жыццё «свабоднага свету» і адкуль ёй з вялікай цяжкасцю ўдалося вырвацца. Адсюль і ўражанне некаторай дывертысментнасці ў спектаклі ўвогуле.

У лібрэта не ясна акрэслены вобраз Карласа і яго адносіны да Марыі. Не зразумела, ці Карлас хоча скарыстаць талент маладой танцаўшчыцы ў сваіх карыслівых мэтах, ці ён мае да яе асабістае пачуццё.

Таксама незразумелы і вобраз дзяўчыны на маладзёжным балі (першая дзея). Хто яна — пачынаючая танцаўшчыца, сяброўка Марыі ці яе вучаніца? І наогул, што ўносіць гэты вобраз у развіццё сюжэта?

Музыка балета пераўзыходзіць яго драматургічную аснову.

Кампазіцыю і пастаноўку балета ажыццявіў галоўны балетмайстар тэатра, заслужаны артыст РСФСР А. Андрэеў. Балетмайстар — заслужаная артыстка РСФСР Н. Стукаліна. Мастацкае афармленне выканана пад кіраўніцтвам заслужанага дзеяча мастацтваў РСФСР, Таджыкскай і Літоўскай ССР Я. Чамадурава.

Якое ж уражанне пакідае спектакль?

Пастаноўчы калектыў на чале з галоўным дырыжорам тэатра народным артыстам БССР Л. Любімавым прарабіў вялікую работу.

Праўда, не ўсё ў спектаклі дапрацавана. Танец мадэрнісцкай танцаўшчыцы (артыстка В. Крыкава) крыху вульгарызаваны. Тое ж самае можна сказаць і пра танец манекенаў. Больш вынаходліва і цікава мог быць пастаўлены «Касмічны танец». Ён пакуль аднастайны і крыху расцягнуты. Некаторыя моманты ў адажыо Марыі і Міколы (першая карціна трэцяй дзеі) празмерна саладжавыя (традыцыйны праход закаханых у глыбіню сцэны).

У канцы першага акта, калі ва ўяўленні Марыі ўзнікае вобраз Карласа, ён з'яўляецца на балі ўжо вельмі рэальна.

Не зусім добра, на мой погляд, глядзіцца карціна, якая малюе жахі вайны. Цяжка здагадацца, што гэта сцэна з балета «Да зор», у якім выступае Марыя. Сцэна гэта, якая несе ў сабе абагулены, сімвалічныя вобразы, яшчэ недастаткова прадумана. Праўда, сілуэты салдат бундэсвера, іх шэсце па шляху, паказаным рукою амерыканскага імперыяліста, пад злавесную, прыгнятальную музыку робіць вялікае ўражанне.

Цікава вырашана сцэна прывіду Марыі. Яна сядзіць на бульвары, узрушаная пачуццём, пахабнасцю Карласа і яго сяброў, і перад яе вачыма ўзнікае прывід далёкай, цудоўнай, блізкай сэрцу Радзімы.

Многія іншыя сцэны спектакля таксама зроблены ўдумліва і таленавіта. Цікава пастаўлены «Бульба», «Кола», маладзёжны марш, танец дзяўчынак з залатымі шарамі, «Хабанера» і асабліва «Самба» (салістка Р. Красоўская) і іншыя.

Музыканты аркестра з прыемнасцю выконваюць музыку балета. Л. Любімаў многа і плённа папрацаваў з калектывам. Толькі ў некаторых месцах дырыжор злоўжывае гучнасцю аркестра.

Спектакль афармлен надзвычай маляўніча, з мастацкім густам. Асабліва цікавы трэці акт. Макет зямнога шара, які верціцца, накіраваныя ўвысь касмічныя ракеты, чырвоны сцяг — усё гэта сімвалізуе вобраз нашай Радзімы, перамогу навуковага і тэхнічнага генія нашага народа, імкненне савецкага чалавека да міру і прагрэсу.

З выканаўцаў сольных партый трэба адзначыць заслужаную артыстку БССР А. Карзанкову, якая выступае ў галоўнай ролі. А. Карзанкова — балерына, для якой мастацтва — гэта не рамяство. Яе талент настолькі паэтычны, настолькі насычаны шчырымі эмоцыямі, якія ідуць ад самага сэрца, што гледач забывае пра сцэну, пра ўмоўнасць балетнага мастацтва, захапляючыся бездакорным пластычным малюнкам яе танца. Глядач адчувае, што перад ім адухоўлены мастак, які ўспрымае музыку і розумам, і сэрцам.

Не ўсе астатнія вобразы спектакля пакідаюць такое ўражанне, хоць Н. Красоўскі (Мікола), В. Асядоўскі (Карлас), Л. Чахоўскі (Хуан), зрабілі ўсё, што маглі, каб надаць вобразам яркія рысы.

Новы балетны спектакль будзе, бясспрэчна, дапрацоўвацца ў працэсе яго сцэнічнага жыцця. Зараз жа можна вітаць нараджэнне першага беларускага балета на сучасную тэму, які кампазітар і творчы калектыў тэатра прысвяцілі партыйнаму з'езду.

А. РАКАВА.

На грамадскіх асновах

Музычная школа на грамадскіх асновах створана пры Магілёўскім музычным вучылішчы імя Рымскага-Корсакава. Яе слухачамі залічаны 46 здольных дзяцей рабочых і служачых. Заняткі ў школе бясплатна вядуць педагогі вучылішча Э. Пахомава, Н. Нікіцін, І. Паўлаў, С. Гурэвіч і іншыя, а таксама навучэнцы старэйшых класаў.

Прэм'еры дзесяці дзён

Вялікім заключным канцэртам 14 кастрычніка ў оперным тэатры закончылася прысвечаная XXII з'езду КПСС дэкада-агляд «Сучаснасць у мастацтве Савецкай Беларусі».

У канцэрце прынялі ўдзел піянерскі ансамбль песні і танца Мінскага палаца піянераў і школьнікаў, Дзяржаўны ансамбль танца БССР, сімфанічны аркестр Тэатра оперы і балета, акадэмічная харавая капэла, Беларускі дзяржаўны народны ансамбль песні і танца, зводны хор, артысты драматычных тэатраў і філармоніі.

Улюбёныя ў жыццё

На адкрыццё рэспубліканскай выстаўкі самадзейных майстроў выяўленчага і прыкладнога мастацтва, прысвечанай XXII з'езду КПСС, сабралася многа людзей. Сярод іх былі рабочыя, служачыя, мастакі, студэнты. Жанчына сярэдняга ўзросту, відаць, выкладчыца па спецыяльнасці, выказала такую думку:

— Самадзейны мастак — гэта чалавек, улюбёны ў жыццё...

Мы разгаварыліся. Яна працуе выхавацельніцай дзіцячага дома. Любіць выяўленчае мастацтва і не прапускае ніводнай выстаўкі. З ёю можна пагадзіцца, што мастак — чалавек, улюбёны ў жыццё. У гэтым не цяжка пераканацца, калі прагледзець экспанаты, выстаўленыя ў трох вялікіх залах акруговага Дома афіцэраў. Вось палотны мастакоў, прысвечаныя сённяшняму жыццю рэспублікі. Вось скульптуры, посцілкі, ручнікі. Колькі трэба мець цярплівасці, колькі ўпартасці, якім густам трэба валодаць, якім тонкім адчуваннем фарбаў і колераў, каб па нітачцы выткаць вялікую посцілку, што пераліваецца ўсімі колерамі вясёлкі, каб вылепіць партрэт героя сямігодкі, каб з кавалачкаў дрэва скласці пано, якое ўслаўляе непераможнае шэсце камунізма.

Мы згодны з тым, што многія карціны яшчэ не дасканалыя па кампазіцыі ці вырашэнню тэмы, што не ўсе скульптары адчуваюць аб'ём, што не ўсе вышывальшчыцы маюць выдатны густ. Але бясспрэчна адно: усе яны ўлюбёныя ў жыццё, інакш не стварылі б столькі цудоўных і прыгожых рэчаў.

Удзельнікі выстаўкі — людзі розных узростаў і прафесій. На этыкетках можна ўбачыць сціплыя надпісы: служачы, рабочы, пенсіянер, вучань. А вось гады нараджэння: 1901, 1928, 1949. Экспанаты прыбылі з розных куткоў нашай рэспублікі: з Полацка, Магілёва, Бягомля, Віцебска.

Самадзейнага мастака Н. Гвоздзікава (Віцебск) захапіла жыццё простага рабочага І. Казакова. Ён зрабіў партрэт свайго земляка на прадпрыемстве, каля станка. Другі мастак Н. Шчаўканогаў (Маладзечна) зрабіў карціну «Саўгас «Чарнелі». Калі глядзіш яе, становіцца зразумела, чаму Н. Шчаўканогаў наведаў гэтыя мясціны: цудоўныя краявіды роднай беларускай прыроды адкрываюцца воку, вёска ў зеляніне вабіць сваім хараством.

На выстаўцы многа карцін, прысвечаных працоўным будням рабочых і калгаснікаў, пейзажаў Мінска, Віцебска, Оршы.

На выстаўцы не багата работ самадзейных скульптараў, але тэматыка іх разнастайная. Мо' таму іх з цікавасцю разглядаюць наведвальнікі. Вось партрэт Янкі Купалы. Вось яшчэ два партрэты, — Патрыса Лумумбы і Фідэля Кастра.

Аматары інкрустацыі прапанавалі партрэты, шкатулкі, пано. Малюнкі на шкатулках расказваюць, у асноўным, аб жыцці савецкіх людзей, іх стваральнай працы, барацьбе народаў за мір ва ўсім свеце. Шмат часу працаваў над мазаічным палатном С. Вольскі (Магілёў). Ён назваў сваю работу «Сцяганосец міру». На ёй М. С. Хрушчоў з голубам. Майстар склаў пано з 34 700 кавалачкаў дрэў, выкарыстаўшы 18 розных парод. Арыгінальныя шкатулкі з партрэтамі першых касманаўтаў Ю. Гагарына і Г. Цітова прадставіў на выстаўку мінскі майстар Г. Гебелеў.

Свае новыя работы паказалі разбяры рэспублікі. Гэты жанр мастацтва найбольш складаны і таму заўсёды прыцягвае асаблівую ўвагу наведвальнікаў. Разбяр С. Бык стварыў кампазіцыю «Калгасныя музыканты». Скрыпка, цымбалы і гармонік — нязменныя ўдзельнікі вясковых гульняў і свят — у руках трох працаўнікоў палёў.

На выстаўцы многа экспанатаў, зробленых умелымі рукамі вышывальшчыц і ткачых. Тут посцілкі розных памераў, каляровыя паясы, андаракі, хусткі. Многія з іх маюць вялікую цікавасць.

Некаторыя самадзейныя майстры захапляюцца інкрустацыяй з саломкі. Шкатулку з саломкі экспануе С. Галанчанка. Інкрустацыю з саломкі прадставіў П. Пракапенка. Самая маладая ўдзельніца выстаўкі — 12-гадовая Люда Матузава з Гомеля. Яна вышыла дарожку.

Кожны дзень на выстаўцы многа наведвальнікаў. Прагледзеўшы экспанаты, усе яны выказваюць адну думку: добрымі творчымі поспехамі сустракаюць XXII з'езд Камуністычнай партыі самадзейныя майстры рэспублікі.

На здымках: Разьба па дрэву **С. Быка** «Касманаўт».

Карціна **В. Іванова** «Будоўля».

СПЯВАЕ КРАЙ КАЛГАСНЫ

Дырэктар школы сельскай моладзі В. Козел, які разам са сваімі выхаванцамі выйшаў у нядзелю на ўборку бульбы, з любоўю адгукаўся пра кожнага з іх, гаварыў пра тое, як яны старанна працуюць на калгаснай вытворчасці і ўмеюць спалучаць гэта з вучобай.

Сваім бацькам дапамагаюць вырошчваць багаты ўраджай і лебедзеўскія дзеці—вучні дзённай школы. За гэта праўленне калгаса днямі падарыла ім тэлевізар. Вось ужо было радасці ў дзяцей!

... Нядзельны вечар на вёсцы. Адны калгаснікі, вядома, напрацаваўшыся за дзень, будуць адпачываць дома, седзячы ля рэпрадуктара або схіліўшыся над якой-небудзь кнігай. А другіх, нягледзячы на стомленасць, абавязкова пацягне ў Дом культуры і не ў кіно, не на танцы, а на чарговую спеўку хору. Такіх сапраўдных аматараў музыкі ў Лебедзеве каля 60 чалавек. У вядомым сваімі традыцыямі харавым калектыве ўдзельнічаюць цэлыя сем'і калгаснікаў, сябры і сваякі.

— У нас, як разабрацца, дык увесь хор з братоў і сёстраў складаецца,—сказала жартам харыстка Арына Шышко. (Дарэчы, яе сястра Лідзія Сегіна, настаўніца, кіруе калгасным драмгуртком і іграе ў струнным аркестры).

У Доме культуры мы сустрэлі і нашу знаёмую Вольгу Корсак. На рэпетыцыю яна з'явілася не адна—разам з ёю прыйшлі маці, салістка хору Соф'я Сямёнаўна, і брат Іван. Актывіст Казімір Сцяпанавіч Карчмітовіч і салістка хору Марыя Даўгаполава, 73-гадовы бас Гаўрыла Яфімавіч Посах, муж і жонка Зіновічы—усё гэта старэйшыя ўдзельнікі Лебедзеўскага хору. Праз дзесяцігоддзі пранеслі яны багатую народную манеру спявання і цяпер перадаюць яе маладым удзельнікам самадзейнасці. А колькі цудоўных мелодый памятаюць гэтыя пажылыя людзі! Два гады назад работнікі Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР спецыяльна прыязджалі да Гаўрылы Посаха, каб запісаць ад яго на магнітафон беларускія народныя песні. Дарэчы, гэты дужы і рухавы стары не толькі добра спявае, але і выразна чытае з эстрады байкі.

Лебедзеўскім хорам вось ужо некалькі год кіруе выдатны баяніст і самадзейны хармайстар Іван Сушко, які цяпер займаецца на апошнім курсе Маладзечанскага музычнага вучылішча. Жонка яго, Марыя, здольная харыстка з Лебедзева, таксама вучыцца ў тым жа вучылішчы. Гэты кіраўнік-энтузіяст, які валодае прыродным дырыжорскім талентам і музычнасцю, здолеў падрыхтаваць з калгаснымі спевакамі-аматарамі такія шэдэўры харавой класікі, як «Начавала хмарка залатая» Чайкоўскага, «Вячэрняя зорка» Шумана, не гаворачы ўжо аб шматлікіх беларускіх народных песнях і творах савецкіх кампазітараў. Трэба сказаць, што І. Сушко спрабуе свае сілы і ў кампазіцыі. Ім напісаны на словы А. Астрэйкі песні «Слаўся, народ Беларусі» і «Заспявала радасць». Апошняя з поспехам выконваецца жаночай групай калгаснага хору. Мала таго, гэты хармайстар сам запісаў некалькі жамчужын народна-песеннай творчасці і апрацаваў іх для хору. Сярод іх песні «Як я ў мамкі была», «Праз цёмны лясок», якія ўзяў развучваць са сваім ансамблем народны артыст БССР Г. Цітовіч.

Цікава і жыва праходзяць рэпетыцыі ў Лебедзеўскім хоры. Сушко пачаў знаёміць яго ўдзельнікаў з нотнай граматай, каб аблегчыць падрыхтоўку новага рэпертуару для канцэртаў.

І вось калі блізка знаёмішся з творчасцю гэтага самабытнага харавога калектыву, слухаеш у яго выкананні розныя песні, сэрца напаўняецца гордасцю. Бо ўсе гэтыя спевакі-аматары ўдзельнічаюць у самадзейнасці не з-за матэрыяльнай выгады і не з-за грашовай узнагароды, а таму, што любяць яны мастацтва, ды і час цяпер такі, што нельга не спяваць і не ўслаўляць у песнях радасць калгаснай працы, шчасце калгаснага жыцця.

Г. ЗАГАРОДНІ.
Малюнкі Л. ЧУРКО.

Т. Бібікава і Н. Свірыдава ў імклівай польцы.

Гаўрыла Яфімавіч чытае байку.

У зале не хапае месц...

Вось гэта падарунак вучням!

Казкі нашых дзён

КІНО

Савецкае дакументальнае кіно — праўдзівы летапіс жыцця, працы, барацьбы герaічнага народа.

З якім хваляваннем мы сёння глядзім дакументальныя фільмы аб першых пяцігодках, незабыўных гадах Айчыннай вайны з фашысцкімі захопнікамі. Мне неяк давялося паглядзець унікальныя кінакадры палёту вядомага рускага лётчыка Сяргея Утачкіна над Мінскам. Увесь палёт працягваўся пяць мінут і лічыўся перамогай маладой айчыннай авіяцыі. А толькі што я бачыў знятыя кінаапаратарамі іншыя авіяцыйныя кінакадры — палёт паветранага карабля «АН-10А» з Мінска ў Маскву. Карабель бярэ на борт 100 пасажыраў і пралятае 700 з лішнім кіламетраў, што аддзяляюць Мінск ад Масквы, за 1 гадзіну 15 мінут.

Яшчэ 30—40 год назад нам здалося б гэта далёкай утопіяй, а сёння такі імгненны палёт з'яўляецца самым звычайным рэйсам грамадзянскай авіяцыі. Можна не сумнявацца, што праз некаторы час гэтыя кінакадры здадуцца гледачам далёкай гісторыяй, такой жа, як сёння для нас палёты рускага авіятара Сяргея Утачкіна.

У гэтым і сіла і значэнне дакументальнага, «нявыдуманага» кінафільма. Ён з усёй страснасцю праўдзівага дакумента адлюстроўвае веліч нашага выдатнага часу. Калі я глядзеў новую, нядаўна выпушчаную на экран Мінскай студыяй навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў карціну «Агні сямігодкі», міжволі ўспомніліся далёкія дваццатыя і трыццатыя гады — час будаўніцтва і пуску першынца беларускай энергетыкі — Арэхаўскай станцыі. Група журналістаў, а з імі кінааператар Беларускай кінастудыі, прыехалі ў маленькую вёсачку Арэхі на закладку БелДРЭСа. І вёска, і будаўніцтва ў вячэрнюю пару агортваліся цемрай, бо нават часовай электрычнай установкі тут пакуль што не было. Беларуская вёска тады наогул не ведала электрычнай энергіі, ды і ў гарадах святло гарэла цьмяна і непрывабна. На ўвесь Мінск была адна электрычная станцыя «Эльвод».

І яшчэ раз мы, журналісты, ужо з групай кінааператараў у спецыяльным поездзе ехалі на ўрачыстае адкрыццё першай Беларускай дзяржаўнай электрычнай станцыі. Якая гэта была вялікая радасць. Новыя залатыя агні асвятлілі не толькі Віцебск, Магілёў, Оршу, але і дзесяткі калгасных вёсак, а адна з іх з той пары і па сённяшні дзень так і называецца «Залатыя агні».

Свой справаздачны даклад на XXV з'ездзе КПБ сакратар ЦК КПБ т. К. Т. Мазураў пачаў іменна з развіцця энергетыкі ў Беларускай ССР. Аднаўлена і працуе БелДРЭС, але яе магутнасць сёння здаецца амаль што «лялечнай» у параўнанні з новымі электрастанцыямі.

Карціна «Агні сямігодкі» вобразна і натхнёна расказвае аб будаўніцтве самай буйнай у Беларусі — Бярозаўскай электрастанцыі, якая нават па сваёй пачатковай магутнасці ў многа разоў пераўзыйдзе першынца беларускай энергетыкі ля возера Арахі.

Хочацца назваць гэтую карціну паэмай. І тое, што рэжысёр-аператар В. Арлоў выкарыстаў для сцэнарыя не звычайны тэкст, а хвалюючыя вершы Рыгора Барадуліна, толькі надало большую значнасць карціне, якая і глядзіцца і слухаецца як сапраўдная паэма камуністычнага будаўніцтва. Сюжэт карціны распрацаваны вельмі проста і ясна. Бярозаўскую электрастанцыю будуе моладзь. У Бярозу прыбыла новая група маладых энтузіястаў. Іх усё цікавіць на выдатнай будоўлі. І яе гісторыя, і тое, як будзе выглядаць станцыя, калі адсюль пойдзе ток, каб асвятліць рэспубліку новымі маякамі залатых агнёў. Начальнік будоўлі ахвотна расказвае моладзі аб гэтым гіганце, і экранізаванае апавяданне праходзіць перад вачыма гледачоў. Так пачыналіся будоўлі і ў гады першых пяцігодак. Пусткі. Балоты. Хмызняк. Так пачыналася будоўля і цяпер. Трэба было ўсё разлічыць, падрыхтаваць месца для жылога гарадка, для вытворчых карпусоў. Яшчэ нядаўна амаль усе гэтыя працаёмкія работы выконваліся ўручную, а сёння на ўзбраенні будаўнікоў першакласныя айчынныя механізмы. Савецкія будаўнікі па-майстэрску навучыліся скарачаць тэрміны самых складаных работ.

Белазерск, новы горад на карце Беларусі, вырас як у казцы, але не ў выдуманай, а праўдзівай казцы нашых дзён. Мы бачым гэты горад з праспектам імя Юрыя Гагарына, са школамі, магазінамі, дзіцячымі садамі, прыгожымі жылымі дамамі. Добры сучасны горад, ён нечым падобны і на Светлагорск, і на Салігорск, якія таксама ўпершыню з'явіліся на карце ў Беларусі ў нядаўні час.

А вось і будаўнікі, простыя савецкія людзі, якіх адлюстраваў экран, як лепшых энтузіястаў будаўніцтва Белазерска.

Пройдуць многія гады, а гэтыя жылыя дамы і ліпы, якія высаджаны каля іх, будуць стаяць, як помнікі велічным дням сямігодкі. І, магчыма, з яшчэ большым хваляваннем, чым мы сёння, будуць глядзець нашы нашчадкі дакументальны фільм «Агні сямігодкі», і не таму, што ён вызначаецца нейкімі асаблівымі мастацкімі якасцямі, а дзякуючы сіле дакумента, сіле факта, магутнасці праўды нашага жыцця.

Многа герояў нарадзіла сямігодка. І Мінская студыя навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў стварае жывыя расказы аб радавых байцах сямігодкі.

Герой Сацыялістычнай Працы Палагея Кавалёва, старшыня калгаса «За Радзіму» Гомельскага раёна — яркая прадстаўніца і новай беларускай вёскі, і працалюбівага атрада савецкіх жанчын. Фільм «Зоры калгасныя» (рэжысёр О. Мікенін, аператар В. Пужэвіч, сцэнарыст Н. Чарнушэвіч) уваскрашае асобныя старонкі з жыцця гэтай жанчыны. Простая беларуская сялянка дзякуючы Савецкай уладзе атрымала адукацыю і стала настаўніцай. Палагея Нікандраўна выхоўвае дзяцей і прымае актыўны ўдзел у грамадскім жыцці. Камуністы выбіраюць Кавалёву сакратаром райкома партыі. Гэта высокае давер'е Палагея Нікандраўна з гонарам апраўдвае. У самы цяжкі пасляваенны час П. Кавалёва вяртаецца ў родную вёску, у калгас з сімвалічнай назвай «За Радзіму» і на пасту старшыні, не шкадуючы сіл, энергіі, пры дапамозе ўсяго калектыву крута ўздымае гаспадарку, і праслаўляе яе на ўвесь Савецкі Саюз.

Палагея Кавалёва — сапраўдная гераіня яшчэ ненапісанага рамана, і, хто ведае, можа, дакументальны фільм «Зоры калгасныя» і натхніць чыё-небудзь таленавітае пяро. Кавалёва не адна ў гэтай барацьбе, і многіх яе верных працоўных сяброў мы бачым у фільме «Зоры калгасныя». Сярод іх хацелася б назваць былога артыста драматычнага тэатра, а цяпер намесніка старшыні калгаса Аркадзя Аляксеевіча Паташкіна.

«Агні сямігодкі», «Зоры калгасныя» і, нарэшце, трэці дакументальны фільм «Наш народны», якія нядаўна выпусціла на экран Мінская студыя, прысвечаны нашым дням, самай выдатнай падзеі апошніх год — XXII з'езду КПСС. «Наш народны» (рэжысёр В. Стральцоў, аператар С. Фрыд, сцэнарыст Ф. Бондарава) расказвае аб Ашмянскім народным тэатры.

Фільм «Наш народны» з'яўляецца выдатнай ілюстрацыяй небывалага росквіту яркіх самародкаў. «Паўлінка», «Лявоніха на арбіце», пастаўленыя Ашмянскім народным тэатрам і паказаныя ў фільме асобнымі сцэнамі, пераканаўча сведчаць аб тым, як багаты народ талентамі.

Паўнаметражны шырокаэкранны каляровы фільм «Песня роднай зямлі» (рэжысёры-аператары І. Вейняровіч і В. Шагалаў), які складаецца з пяці навел і прысвечаны заходнім абласцям Беларусі, апавядае аб тым, як пад мірным савецкім небам расквітнела, пахарашэла беларуская зямля, асветленая праменнямі свабоды.

Якім жа светлым, радасным, шчаслівым будзе наша заўтра!

Я. САДОЎСКІ.

Галоўны рэдактар Нічыпар ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва—3-24-62, аддзела культуры—3-20-54, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

АТ 00409

Друкарня імя Сталіна